

www.humak.fi

Opinnäytetyö

Elämän heijastelua

Kuvaus nuorten matalan kynnyksen ryhmätoiminnan ja monialaisen yhteistyön kokemuksista sosiaaliseen vahvistumiseen

Mirva Kuisma

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma
(210 op)

04/2019

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

Tekijät: Mirva Kuisma

Opinnäytetyön nimi: Elämän heijastelua. Kuvaus nuorten matalan kynnyksen ryhmätoiminnan ja monialaisen yhteistyön vaikutuksista sosiaaliseen vahvistumiseen

Sivumäärä: 48 ja 9 liitesivua

Työn ohjaaja(t): Eevastiina Gjerstad

Työn tilaaja(t): Mäntsälän kunta, nuorisopalvelut, etsivä nuorisotyö

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, jonka aiheena on sosiaalinen vahvistuminen nuorille suunnatussa matalan kynnyksen pienryhmässä. Ryhmä toteutettiin keväällä 2018 Mäntsälän kunnassa osittain aikuissosiaalityön, terveydenhoidon, asumisneuvojan ja te-palveluiden kanssa monialaisessa yhteistyössä. Tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella nuorten kokemuksia matalan kynnyksen ryhmätoiminnasta ja sen suhdetta sosiaaliseen vahvistumiseen ja sitä, miten monialaisen yhteistyön avulla voidaan tukea sosiaalista vahvistamista. Lisäksi opinnäytetyö on käytännönläheinen kehittämistyö, kehitin uudenlaista työmallia etsivän nuorisotyön ja aikuissosiaalityön yhteistyön välineeksi. Työn tilaaja oli Mäntsälän kunnan nuorisopalvelut.

Aineistonkeruun menetelminä olivat kyselyt, väliarvioinnit, osallistuva havainnointi, raportit ja erilaiset lomakkeet ja tehtävät, joita kerättiin keväällä 2018 nuorten matalan kynnyksen pienryhmässä, johon osallistui kuusi täysi-ikäistä, alle 29 –vuotiasta työtöntä nuorta.

Analyysimenetelmänä havaintojen ja kyselyiden tulkinta toi mahdollisuuden nähdä muuten hankalasti lähestyttävien nuorten problematiikan keskiöön. Nuorten lähtötilanteet olivat vaikeita ja tilanteiden kohentuminen olisi jäänyt havaitsematta ja dokumentoimatta, mikäli olisi käytetty etäännyttävämpiä menetelmiä.

Opinnäytetyön tulosten mukaan matalan kynnyksen pienryhmä vahvisti nuoria sosiaalisesti kolmen kuukauden aikana. Kyselyyn vastanneet nuoret kokivat rohkaistuneensa, tulleen sosiaalisemmaksi, saaneensa apua ja tukea ohjaajilta sekä päässeensä erilaisiin tarpeen mukaisiin palveluihin oikea-aikaisesti. Pienryhmässä mieluisimmaksi toiminnaksi nuoret kokivat retket, joita tehtiin säännöllisesti sekä luontoon että erilaisten harrastusten pariin. Kaikki nuoret sitoutuivat kiitettävän hyvin pienryhmään, joka kokoontui säännöllisesti kerran viikossa kolmen kuukauden ajan kuntouttavana työtoimintana. Neljä kuudesta nuoresta jatkoi ryhmässä vielä toiset kolme kuukautta.

Tavoitteena on juurruttaa työmalli Mäntsälän kuntaan ja lisäksi työmallia voi käyttää etsivässä nuorisotyössä myös muualla Suomessa. Mäntsälässä on meneillään jo kolmas matalan kynnyksen pienryhmä. Ryhmää ja toiminnan formaattia kehitellään jatkuvasti paremmin muuttuvia tarpeita vastaaviksi.

Asiasanat: sosiaalinen vahvistaminen, etsivä nuorisotyö, matalan kynnyksen palvelut, pienryhmä, monialainen yhteistyö

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Community Educator, Degree Programme in Civic Activity and Youth Work

Author: Mirva Kuisma
Title: Reflection of life
Number of Pages: 48 and 9 attachment pages
Supervisor(s): Eevastiina Gjerstad
Subscriber(s): Municipality of Mäntsälä, Youth services, Outreach youth work

My thesis is a qualitative research. The chosen subject of this thesis is: social strengthening in a low-threshold group for young people. The youth group was carried out in the spring of 2018 in the municipality of Mäntsälä as a multidisciplinary co-operation between the adult social work department, the health care department, the accommodation counsellor and the employment services of Mäntsälä municipal council. The objective of the research was to observe the experiences young people have as participants in a low-threshold group and how participating helps social strengthening in a multidisciplinary context. This thesis is also a practical development work, where I developed new work models as a co-operation tool between outreach youth work and adult social work. This work was ordered by the youth services department of Mäntsälä municipal council.

The methods I used for data collection were questionnaires, mid-term reviews, participatory observation, reports, various forms and tasks that were collated during spring 2018 from the youth low-threshold group. The low-threshold youth group consisted of six unemployed adults, that were under the age of 29.

The findings obtained through my method of analysis as well as the findings of the questionnaires gave an opportunity to see into the problems the young adults were going through. This would have been extremely difficult to see otherwise. The young adults initial situations were very difficult had other more distancing methods been used.

This thesis shows that the low-threshold group strengthened the young adults socially in a three month period. The questionnaires filled out by the young adults reveal, that the group members felt more encouraged, they have become more social, they have received help and guidance from the facilitators of the group as well as access to various services in real time. The young adults felt that the most enjoyable part of the groups activities were the regular excursions into nature as well as the various recreational activities. All of the group members committed commendably to the group, which met regularly once a week for three months as a rehabilitating occupational activity. Four out of six young adults continued in the group for another three months.

The objective is for Mäntsälä council to instill this working model and for this model to be used in other parts of Finland in outreach youth work. At the moment, Mäntsälä's council is running its third low-threshold group. The group and the activity format is developed constantly to adapt better to the needs of the group members.

Keywords: social strengthening, outreach youth work, multi disciplinary co-operation, low threshold services

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	6
2 TYÖN ALKUVAIHEET	8
2.1 Tavoitteet ja tutkimusaihe	8
2.2 Suunnittelu ja toimenpiteet ennen pienryhmätoiminnan aloitusta	8
3 NUORTEN KOHTAAMINEN JA NUORILLE SUUNNATUT PALVELUT	11
3.1 Etsivä nuorisotyö	11
3.2 Nuorten syrjäytyminen ja matalan kynnyksen palvelut	13
3.3 Matalan kynnyksen pienryhmä.....	14
3.4 Nuoren kohtaaminen ja yhteyden luominen	17
3.5 Nuorten sosiaalinen vahvistaminen	18
4 RYHMÄN KESKEISIMMÄT KÄSITTEET JA PERUSIDEAT	19
4.1 Monialainen ja moniammatillinen yhteistyö	19
4.2 Osallisuus ja yhteisöllisyys	21
4.3 Ohjaajan rooli.....	22
4.4 Matalan kynnyksen palvelut ja osallisuus.....	23
5 TUTKIMUSMENETELMÄT JA RAPORTOINTI	24
5.1 Tutkimusmenetelmät	24
5.2 Raportointi.....	26
6 TUTKIMUSTULOKSET.....	27

6.1 Ryhmän vaiheittainen kehittyminen ja sosiaalinen vahvistuminen	27
6.2 Sosiaalisen vahvistumisen havainnointi	31
6.3 Oma kehitys ryhmässä.....	36
6.4 Muut ryhmäläiset ja ohjaajat sekä ulkoiset tekijät.....	38
6.5 Tilaajan palaute	41
7 JOHTOPÄÄTÖKSET, KEHITTÄMINEN JA JATKO	42
LÄHTEET	47
LIITTEET	49
LIITE 1 (1 s.) Esite nuorille	49
LIITE 2 (4 s.) Kysely nuorille	50
LIITE 3 (4 s.) Alustava ohjelmarunko	54

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni käsittelee Mäntsälän kunnassa kehitettyä matalan kynnyksen pienryhmää, joka suunniteltiin ja toteutettiin keväällä 2018 yhdessä monialaisen työryhmän kanssa. Etsivä nuorisotyö teki tiivistä yhteistyötä suurimmaksi osaksi aikuissosiaalityön (sosiaalihoajaan ja sosiaalityöntekijän) kanssa. Lisäksi yhteistyötä tehtiin mm. asumisohjaajan, terveydenhoitajan, te-palveluiden ja velkaneuvojan kanssa. Monialaisella yhteistyöllä tarkoitetaan tässä paikallistasolla toteutettavaa eri toimialojen viranomaisyhteistyötä. Tässä opinnäytetyössä nuorella tarkoitetaan lain määrittelemää alle 29 vuotiasta.

Monialainen ja moniammatillinen yhteistyö sekä sen kehittäminen ovat etsivässä työssä tärkeässä roolissa, koska nuoria täytyy osata ohjata erilaisiin ja oikea-aikaisiin palveluihin ja luoda heille viranomaisverkostoja. Koska nuori itse on työn keskiössä ja hän määrittelee itse itselleen sopivan työmuodon ja tarvitsemansa palvelun, syntyy jatkuvasti uusia verkostoja ja mukaan tulee uusia yhteistyökumppaneita sekä tarvetta erilaisille, uusille työmuodoille.

Ajatus matalan kynnyksen pienryhmästä kuntouttavan työtoiminnan sopimuksella oli ollut mielessäni useamman vuoden ajan, mutta toteuttamiseen ei aiemmin löytynyt joko resursseja tai sopivia yhteistyökumppaneita. Kokeilin aiemmin matalan kynnyksen avointa ryhmää (2017), nuorten ”sohvaryhmää”. Kohderyhmän nuoret tarvitsivat tukea arjen asioissa, juttuseuraa ja pienimuotoista ryhmätoimintaa, mutta eivät kuitenkaan olleet valmiita sitoutumaan ja osallistumaan työkokeiluun, nuorten starttipajalle tai muihin sosiaalista kuntoutusta tukeviin ryhmiin, joita sillä hetkellä oli tarjolla. ”Sohvaryhmässä” nuoria kävi viikoittain yhden kevään ajan juttelemassa, kahvilla, hoitamassa asioita ja tapaamassa toisiaan. Ryhmä perustui vapaaehtoisuuteen.

Etsivän nuorisotyön tavoittamien nuorten huonokuntoisuus näkyi etenkin arjen hallinnassa; talousasioiden laiminlyönteinä, luottotietojen menettämisenä, varatuissa käyttämättömissä ajoissa mm. sosiaalityöntekijälle, epäsäännöllisenä unirytmienä ja

mielenterveys- sekä päihdeongelmina. Tästä johtuen matalan kynnyksen pienryhmälle oli suurta tarvetta. Ryhmän lisäksi etsivä nuorisotyö tavoitti näitä nuoria hyvin erilaisien kanavien mm. sosiaalisen median kautta sekä kohtaamalla nuoria sovitusti. Ryhmä tarjosi nuorille lisää tukea arkeen.

Työskentelen kymmenettä vuotta Mäntsälän kunnan nuorisopalveluissa, etsivässä nuorisotyössä. Keväällä 2018 löytyi vihdoin mahdollisuus suunnitella ja toteuttaa matalan kynnyksen pienryhmä yhteistyössä aikuissosiaalityön kanssa. Aluksi pohdittiin kysymystä siitä, että mikäli ryhmä toteutuisi kuntouttavana työtoimintana, motivoisiko se nuoria osallistumaan ja sitoutumaan? Alkuvuodesta aloitettu pienryhmätöiminta toi hyviä tuloksia. Nuoret sitoutuivat ryhmään, pääsivät palvelujen ja työmarkkinatuen piiriin. Ryhmää jatkettiin toiset kolme kuukautta, jonka jälkeen osa nuorista lähti kouluun ja osa siirtyi uuteen ryhmään. Suunnitteilla on jatkoa ja toinen ryhmä alkaa alkuvuodesta 2019.

Etsivän nuorisotyön matalan kynnyksen ryhmätöiminnöissä ensisijainen tavoite on sosiaalinen vahvistaminen ja vuorovaikutusten lisääminen (Alanen, Kotkavuori 2013, 58-59). Sosiaalinen vahvistuminen näkyi monilla eri osa-alueilla, joita avaan opinnäytetyössäni myöhemmin.

Suunnittelin ja toteutin ryhmän sisällön yhdessä toisen etsivän nuorisotyöntekijän kanssa, lisäksi apukäsinä toimi tarvittaessa sosiaaliohjaaja. Opinnäytetyötä varten tein kyselyn nuorille, havainnoin, raportoin ja kävin useita yksilökeskusteluja puolen vuoden aikana. Tänä aikana koimme ylä- ja alamäkiä, epäonnistumisia ja onnistumisia, kuljimme yhteisen pitkän matkan ja kävimme läpi koko tunteiden kirjon kaikkine kohtaamisineen. Päällimmäiseksi tunteeksi jäi kuitenkin onnistuminen. Haastattelujen tuloksista päätellen onnistumista ja sosiaalista vahvistumista kokivat kaikki nuoret.

”Ollu kivaa, hyvä ku saanu tukea kaikkeen mahdolliseen”

”Elämän heijastelua ohjaajan kans”.

2 TYÖN ALKUVAIHEET

2.1 Tavoitteet ja tutkimusaihe

Tälle opinnäytetyölle asetin kahdenlaisia tavoitteita. Työntekijän näkökulmasta oli kehittää pysyvä selkeä toimintamalli, jossa tiivistetään monialaista yhteistyötä ja kasvatetaan nuorten parissa toimivien verkostoa niin, että nuori saisi tarvitsemansa tuen ja mahdollisuuden sosiaaliseen vahvistumiseen.

”Hyvä lähtökohta tulokselliselle palvelujen kehitystyölle on asiakkaan tarpeiden nostaminen keskiöön: asiakas esitellään yhteisenä asiakkaana, jonka tilanteen kohentamiseksi on esittänyt uusi palveluratkaisu” (Hannila-Niemelä, Oulasvirta-Niiranen, Pietikäinen. 2015, 36).

Ryhmän näkökulmasta tavoitteiksi valittiin sosiaalinen vahvistuminen, omien vahvuksien löytäminen, kuntoutuminen, sopivien palvelujen piiriin pääseminen ja asioiden hoitaminen palvelujen, työmarkkinoiden ja opintojen ulkopuolella oleville nuorille. Yksittäisten nuorten kohdalla tavoitteiden tuli olla niin matalalla, että nuori kykeni ne saavuttamaan. Paikalle tuleminen, sitoutuminen sekä myöhästymisestä tai poissaolosta ilmoittaminen ohjaajille oli ensimmäinen askel. Ajatus oli saada matalan kynnyksen toiminnan kautta nuoret kiinnittymään ryhmän toimintaan. Matalan kynnyksen toiminta edellytti moniammatillista ja -alaista osaamista, ne olivat olennainen tekijä ryhmän tavoitteiden saavuttamiseksi.

Tällä tutkimuksella halusin selvittää nuorten sosiaalisen vahvistumisen prosessia matalan kynnyksen pienryhmässä: erityisesti halusin tarkastella sitä, kuinka matalan kynnyksen toiminta vaikuttaa sosiaaliseen vahvistumiseen moniammatillisen yhteistyön tukemana. Tutkimuksen keskiössä olivat toisaalta vaikutukset nuoriin, sekä toisaalta uudenlaisen työmuodon kehittäminen.

2.2 Suunnittelu ja toimenpiteet ennen pienryhmätoiminnan aloitusta

Alkuvuodesta kokoontuimme sosiaalitoimessa kolme kertaa. Yhdessä sosiaaliohjaajan, sosiaalityöntekijän, palveluohjaajan, te-palveluiden asiantuntijan, päihdehoita-

jan, terveydenhoitajan ja työllisyyskoordinaattorin kävimme läpi ”huolinuorten” tilanteita. Huomasimme, että samat asiakkaat seilasivat sosiaalitoimen ja etsivän nuorisotyön välissä. Tästä johtuen päätimme tiivistää yhteistyötä ja lähdimme suunnittelemaan matalan kynnyksen pienryhmää niille nuorille, joilla oli haasteita kiinnittyä palveluihin, lähteä pois kotoa, tulla tapaamisille tai ylipäänsä aktivoitua tai sitoutua mihinkään.

Ryhmä suunnattiin erityisesti nuorille, jotka olivat jääneet pois palveluista monista kiinnittäytymisyrittämisistä huolimatta, ja tipahtaneet yhteiskunnasta. Nuoret olivat aloittaneet koulun, starttipajan tai työkokeilun, mutta keskeyttäneet toimenpiteet jo alkuvaiheessa. Nämä nuoret olivat silti pysyneet vaihtelevasti etsivän työn ja sosiaalityön asiakkuudessa. Mikä motivoisi, kun luottotiedot olivat menneet, koulutus tai työpaikka puuttui, rahaa ei ollut, oli päihde- ja mielenterveysongelmia, yksinäisyyttä ja elämää tyhjiössä?

Etsivä nuorisotyö tarjoutui ottamaan yhteyttä nuoriin ja tekemään esitteen (LIITE 1), kutsumaan heidät aktivointisuunnitelmiin, suunnittelemaan ryhmälle toiminnan rungon ja ohjaamaan pienryhmää kerran viikossa. Ryhmä kokoontuisi keskiviikkoisin klo 13-17. Kokoontumiset kestäisivät neljä tuntia kerrallaan, jotta toiminta täyttäisi kuntouttavan työtoiminnan vaatimukset. Ryhmän aloitusajankohta sovittiin alustavasti maaliskuun ensimmäiselle viikolle ja ryhmän kestoksi kolme kuukautta.

Matalan kynnyksen palvelun suunnitteluun sovelsimme Lars Leemannin ja Riitta-Maija Hämäläisen esittämiä näkökulmia:

”Kynnys palveluihin voi tarkoittaa muun muassa palveluun pääsyn menettelyä, korkeita palvelun tavoitteita, päihteettömyyttä, valvontaa tai leimautumista. Matalan kynnyksen palveluita on tarjolla erilaisille asiakasryhmille, kuten työelämän ja opiskelun ulkopuolella oleville nuorille (esim. etsivä työ) tai ikääntyneille, jotka kokevat turvattomuutta ja yksinäisyyttä (esim. päivätoiminta)”. (Leemann, Hämäläinen 2016.)

Tavoitin kaikki ne nuoret, joihin etsivän työn piti olla yhteydessä. Neljä viidestä lupautui alustavasti toimintaan mukaan. Keskusteluissa ilmeni, että osallistumista helpotti jo entuudestaan tuttu työntekijä. Sosiaalitoimi tavoitti sovitusti yhden nuoren ja toinen

etsivä nuorisotyöntekijä löysi yhden nuoren mukaan toimintaan. Kutsuin nuoret aktivointisuunnitelman (kuvio 1.) tekoon. Sovittuna päivänä hain nuoret kotoaan paikan päälle. Olin koko päivän läsnä nuorten kanssa. Olin lisäksi kahden nuoren tukena aktivointisuunnitelman laadinnassa. Suunnitelmia oli laatimassa kaksi te-palveluiden asiantuntijaa sekä sosiaalityöntekijä, näissä aktivointisuunnitelmissa tehtiin kuntouttavan työtoiminnan sopimus kuudelle nuorelle.

Laissa kuntouttavasta työtoiminnasta säädetään niistä toimenpiteistä, joilla parannetaan pitkään jatkuneen työttömyyden perusteella työmarkkinatukea tai toimeentulotukea saavan henkilön edellytyksiä työllistyä avoimilla työmarkkinoilla sekä edistetään hänen mahdollisuuksiaan osallistua koulutukseen ja työ- ja elinkeinoviranomaisen tarjoamaan julkiseen työvoimapalveluun. Laissa säädetään myös toimenpiteisiin osallistuvan henkilön oikeuksista ja velvollisuuksista. (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta (189/2001).)

Kuvio 1. Aktivointisuunnitelmaan johtava prosessi alle ja yli 25 –vuotiaille (THL 2018).

Pienryhmään sovittiin tulevaksi vierailijoita kahdesti kuukaudessa. Tämän tarkoitus oli edesauttaa nuoria pääsemään oikea-aikaisesti palveluihin sekä saamaan ajankohdasta tietoa suoraan eri alojen asiantuntijoilta. Näin suunnittelimme tuovamme palvelut nuoren luokse aina samaan paikkaan, nuoren ei tarvitsisi hyppiä luukulta toiselle. Nuoret vahvistuisivat sosiaalisesti päästessään matalalla kynnyksellä helposti tarvitsemansa tuen piiriin.

Mukaan toimintaan vierailijoiksi lupautui asumisneuvoja, velkaneuvoja, päihdetyöntekijä, sosiaaliohjaaja ja sosiaalityöntekijä, naapurikunnan etsivä nuorisotyöntekijä, terveydenhoitaja sekä erityisliikunnanohjaaja. Eri alojen työntekijät vierailisivat ryhmässä eri päivinä kertomassa tarjoamista palveluista, ohjaamassa ja neuvomassa. Työntekijöiden kanssa voisi tarvittaessa käydä yksilökeskusteluja tai varata ajan myöhemmälle vastaanotolle. Lisäksi suunniteltiin, että retkiä tehdään nuorten toiveesta kaksi kertaa kuukaudessa, ulkoillaan ja ollaan luonnossa, tutustutaan erilaisiin harrastusmahdollisuuksiin, haetaan elämyksiä sekä tehdään ruokaa jokaisella kerralla. Lisäksi varattiin auto sosiaalitoimelta tulevia retkiä varten sekä tehtiin budjetti-arvio. Suunnittelin toiminnalle alustavan rungon, työparini hioi rungon loppuun, soitti yhteistyökumppaneille, sekä sopi aikataulut kevääksi.

Etsivät nuorisotyöntekijät kävivät Kati Blomqvistin ”Muutostyön pilarit” -menetelmäkoulutuksen, joka suunniteltiin tukemaan pienryhmän runkoa:

Konkreettiset työvälineet joiden avulla

- Selvitetään asiakkaan elämäntilanne, muutostarpeita sekä tuen ja palveluiden tarvetta 9-10 näkökulmasta käsin.
- Käsiteltävät aiheet: Päihteet & pelaaminen, Oma aika, Perhe, Talous, Laki & moraali, Ihmissuhteet, Hyvinvointi, Parisuhde, ja Työ & Koulutus.
- Tehdään näkyväksi näiden aiheiden kautta asioiden vaikutuksia toisiinsa
- Pyritään havaitsemaan käännekohtia
- Tuetaan asiakasta havaitsemaan muutostarpeita
- Etsitään muutosta tukevia asioita tai tahoja
- Varaudutaan vastoinkäymisiin arvioimalla niitä ennalta (Blomqvist 2019.)

3 NUORTEN KOHTAAMINEN JA NUORILLE SUUNNATUT PALVELUT

3.1 Etsivä nuorisotyö

Laki etsivästä nuorisotyöstä (nuorisolaki (1285/2016)) säättää, että etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa häntä sellaisten palvelujen

ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivä nuorisotyö perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen ja nuoren kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Lybeckin ja Walldénin mukaan erityistä huomiota tulisi kiinnittää syrjäytymisvaarassa oleviin nuoriin ja ohjata heidät saumattomasti, saattaen-vaihtaen oikeisiin palveluihin ja palvelusta toiseen. Jos nuoren elämää voidaan tukea riittävän varhaisessa vaiheessa, on siitä hyötyä sekä nuorelle, nuoren lähipiirille, että yhteiskunnalle. Kun nuori tarvitsee useamman toimialan palvelua, voidaan hyödyntää etsivää nuorisotyötä. (Lybeck, Walldén 2011, 39.)

Etsivää nuorisotyötä hyödynnettiin tässä matalan kynnyksen pienryhmän nuorten kohdalla käyttäen esimerkiksi hyväksi sitä seikkaa, että nuoret olivat entuudestaan tuttuja etsiville ja nuoriin oli jo aiemmin luotu luottamus. Luottamus ei tarkoita pelkäämistään vaitiolovelvollisuutta vaan myös sitä, että etsivä työntekijä on nuoren puolella. Tähän vuorovaikutukseen kuuluu molemminpuolinen arvostus ja kunnioitus, sekä nuoren tunne siitä, että hänestä välitetään. Yhteinen tekeminen vahvistaa luottamusta ja toiminnan aikana nuori voi kertoa paljon sellaisia asioita, joita ei muuten pystyisi kertomaan. (Alanen ym. 2013, 28.) Matalan kynnyksen pienryhmässä oli mahdollisuus puhumiseen toiminnan aikana, sekä yksilökeskusteluihin että ryhmässä keskustellen.

Etsivillä nuorisotyöntekijöillä oli taustatietoa siitä millaisia palveluja ja ohjausta nuoret mahdollisesti halusivat ja tarvitsivat. Sekä heillä oli myös kontakti useimpiin nuoriin, joten nuorten kuuleminen mahdollistui jo ennen ryhmän alkua.

Etsivä työ perustuu kuuntelemiseen ja neuvottelemiseen – mitä nuori haluaa ja mihin hän on valmis sitoutumaan. Kaiken muutokseen tähtäävän työn lähtökohdانا on ihmisten ja yhteisöjen oma osallisuus asetettujen tavoitteiden määrittelyssä ja toteuttamisessa. (Vilen 2018, 4.)

Näihin periaatteisiin sitoutumalla matalan kynnyksen pienryhmä palvelisi nuorta mahdollisimman kattavasti ja oikea-aikaisesti.

Etsivät nuorisotyöntekijät olivat ryhmän alkamisesta ryhmän päättymiseen ja vielä sen jälkeenkin nuorten tukena ja apuna. Etsivän nuorisotyön asiakassuhteen päättää nuori itse, mikä takaa tuen jatkumisen tarpeeksi kauan. Tuki ei tästä huolimatta jatku ikuisesti, vaan työskentely on tarkoitettu väliaikaiseksi.

3.2 Nuorten syrjäytyminen ja matalan kynnyksen palvelut

Nuorten syrjäytymisestä on keskusteltu pitkään. Huolimatta erilaisista palveluista ja tukimuodoista, nuoria jää paljon palvelujen ulkopuolelle sekä ilman opiskelu- tai työpaikkaa. Vuoden 2013 työssäkäyntitilaston mukaan vailla työtä ja koulutuksen ulkopuolella ilman perusasteen tutkintoa oli n. 45 000 16-29-vuotiasta nuorta. (Hannila-Niemelä ym. 2015, 5.) Tällä hetkellä työ- ja elinkeinoministeriön työllisyyskatsauksen (1.2019) mukaan alle 25-vuotiaita työttömiä on 31900.

Huolimatta uusista toimenpiteistä ja toimintamuodoista luvut ovat edelleen korkeat. Syrjäytyneet nuoret työkyvyttömyyteen ajautuessaan tuovat julkiselle taloudelle miljardiluokan tappiot pelkästään työpanoksen menetyksenä. Vaikka syrjäytymisen katsotaan yleisimmin johtuvan koulutuksen ja työllisyyden ulkopuolelle jäämisestä, liittyy syrjäytymiseen paljon muutakin problematiikkaa. Usein unohdetaan siihen johtaneet yhteiskunnalliset tekijät ja prosessit. Koulutuksen ja työvoimatoimen asiakkaat ovat usein työ- ja toimintakyvyltään liian heikkoja hyötyäkseen tarjolla olevista toimenpiteistä ja tarvitsevat kuntoutusta. (Mattila-Aalto 2015, 3.) Kyselyn, havainnoinnin ja yksilökeskustelujen perusteella matalan kynnyksen pienryhmä vastasi kuntoutuksen tarpeeseen parantamalla toimintakykyä ja vahvistamalla nuorten sosiaalisia taitoja.

Useat yhteiskunnan reunoilla elävät nuoret tarvitsevat intensiivistä ja kokonaisvaltaista elämänhallintaa vahvistavaa tukea ja erilaisia matalan kynnyksen kuntoutuksellisia palveluita (Hannila-Niemelä ym. 2015, 5). Suuri osa syrjäytyneistä ja palveluiden

ulkopuolella olevista nuorista ei löydä tarvitsemiaan palveluita, ei hyödy niistä tai palvelut eivät tavoita/kohtaa näitä nuoria. Nuorilla, joilla on monia yhtäaikaista ongelmia, on vaikeaa saada apua sektoroituneesta palvelujärjestelmästä. Jos näiden nuorten tilannetta halutaan parantaa, olisi etsittävä keinoja, miten tarjota vahvaa, kokonaisvaltaista tukea elämäntilanteen selvittämiseen, arjenhallinnan vahvistamiseen ja tulevaisuuden suunnitelmien rakentamiseen. (Hannila-Niemelä ym. 2015, 9.) Opin- näytetyössäni toteutuneen toimintamallin avulla etsittiin ratkaisuja kehittämällä ja tiivistämällä monialaista yhteistyötä ja tuomalla palveluja nuorelle samalla kartoittaen nuoren elämäntilannetta kokonaisvaltaisesti.

Verkostoitumisen ja tiiviin yhteistyön puute teettää päällekkäistä työtä tai vaihtoehtoisesti nuori voi jäädä täysin ilman palveluita. Kokonaisvaltainen tuki voi jäädä puuttumaan ja nuorta luukutetaan paikasta toiseen. Räättälöityjä kuntoutuksellisia palveluita tarvitaan siis lisää ja uusia työmuotoja tulee löytää. (Hannila-Niemelä ym. 2015, 9.)

Informaalilla oppimisella eli arkioppimisella/arkielämäoppimisella tarkoitetaan yleensä elämässä tai vaikka työssä tapahtuvaa oppimista. Informaali oppiminen voi olla sattumanvaraista ikään kuin vahingossa tai ohessa tapahtuvaa. Usein informaalia oppimista tapahtuu työ- ja vapaa-ajan yhteisöissä ja informaali oppiminen korostaa oppijan toimijuutta, vapautta ja oikeuksia. Informaalia oppimista ei tarvitse ymmärtää formaalin oppimisen (esim. perinteinen kouluopetus, sieltä saatavat tiedot ja taidot) vastakohtana, vaan se voi täydentää sitä. (Peda.net 2019.) Ryhmätoiminnan yleinen tavoite oli luoda turvallinen ympäristö, joka mahdollistaisi muiden ryhmän tavoitteiden lisäksi informaalin oppimisen.

3.3 Matalan kynnyksen pienryhmä

Etsivän nuorisotyön toteuttamassa pienryhmässä korostettiin kokonaisvaltaista tukea. Nuoria ei kohdattu ainoastaan ryhmässä kerran viikossa, vaan nuoria tavattiin säännöllisesti myös ryhmän ulkopuolella. Nuorille varattiin asioimisaikoja esimerkiksi virastoihin, terveydenhuollon palveluihin, talous- ja asumisasioiden selvittelyyn. Ohjaa-

jat soittivat ja viestittelivät ajoissa muistettavista asioista ja tapaamisajoista. He hakivat nuoret tarvittaessa paikalle ja olivat nuoren tarpeen mukaan myös mukana tukena varatuilla asioimisajoilla.

Edellä mainitusta seurasi, että varatuille ajoille mentiin aiempaa useammin, eikä aikoja jäänyt käyttämättä niin usein kuin aikaisemmin. Nuoret saivat asioitaan hoidettua nopeallakin aikataululla eivätkä nuoret kadonneet, vaan olivat tavoitettavissa koko ryhmän keston ajan. Nuorten luvalla tietoja voitiin vaihtaa eri työntekijöiden kesken ja muut työntekijät tavoittivat nuoria etsivien nuorisotyöntekijöiden kautta.

Kokonaisvaltainen tuki jäi silti puutteelliseksi, koska kaikki ennalta sovitut tapaamiset eivät toteutuneet työntekijöistä johtuen. Esimerkiksi päihde- ja mielenterveystyön kanssa tehtävä yhteistyö puuttui lähes kokonaan. KELAA:n soitettiin ja siellä käytiin nuorten kanssa selvittämässä tukiasioita usein, joten jatkossa olisi tärkeää saada myös KEELA:n työntekijä ryhmään vierailemaan. Tarve avulle erilaisten Kelasta saatavien tukien hakemiseen, hakemusten läpikäymiselle ja selittämiselle oli suuri. Lisäksi palveluohjauksen ja Ohjaamon työntekijöitä tarvittaisiin jatkossa kertomaan erilaisista jatkopoluista, työkokeilusta, avoinna olevista työpaikoista, kursseista ja koulutuksista.

Mäntsälän kunnassa toimii nuorisopalveluiden järjestämänä starttivalmennusta, joka ei vastannut kohderyhmän tarpeisiin. Olemassa oleva Starttivalmennus sopii laissa esitetyn sosiaalisen kuntoutuksen määritelmiin ja sosiaalihuoltolaki antaa starttivalmennukseen lainvoimaisen lähtökohdan ja valmennus on juurrutettu osaksi palveluverkostoa (Hannila-Niemelä ym. 2015, 12). Kynnystä vielä madaltamalla saatiin mukaan ryhmätoimintaan myös ne nuoret, joilla ei ollut valmiuksia osallistua starttivalmennukseen, koska esimerkiksi unirytmien ja arjenhallinnan kanssa oli vaikeuksia.

Osalla nuorista ei ollut voimia lähteä kotoa ilman etsivän nuorisotyöntekijän tukea, vaan nuoria haettiin ja vietiin kotiin tarvittaessa. Pelkästään tuleminen vieraaseen paikkaan ja ryhmään oli joskus pelottavaa. Tällöin etsivät pystyivät olemaan tukena. Yhdistämällä kuntouttava työtoiminta, aikuissosiaalityö ja etsivä nuorisotyö, saatiin

hyvin joustavasti toimiva ja tarpeisiin räätälöity palvelukokonaisuus matalan kynnyksen periaatteella.

Monialaisen osaaminen ja yhteistyössä rakennetun toimintamallin ansiosta saavutettiin tarpeisiin vastaava työmuoto. Sosiaalityöntekijä arvioi ja selvitti nuoren toimintakykyä haastatteleamalla ja tapaamalla nuorta. Etsivä nuorisotyöntekijä kartoitti nuoren tilannetta havainnoimalla, seuraamalla ja keskustelemalla nuoren kanssa. Nuorta tavattiin yhdessä ja erikseen virastojen ulkopuolisessa ympäristössä. Eri alojen työntekijät ja toimijat tulivat tutuksi myös toisilleen ja yhteydenpito tiivistyi. Kasaamalla tieto yhteen yhteisissä monialaisissa palavereissa, joita toteutettiin sekä nuorten kanssa, että ilman, voitiin nuorta tukea entistä paremmin.

Nuori tarvitsi myös aikaa ja kohtaamisia. Tämä huomioitiin matalan kynnyksen pienryhmässä niin, että jokaisen nuoren toiveet tuli kuulluksi. Jotta tämä onnistui, nuorella täytyi olla vahva luottamus työntekijöihin. Toiminnan sisältöä voitiin jatkuvasti muokata tarpeen mukaan ja toiminnassa oleellista oli keskittyminen onnistumisiin, vahvuuksiin ja mahdollisuuksiin.

Etsivän nuorisotyön useat asiakasnuoret kärsivät merkityksettömyyden kokemuksesta, eivätkä koe itseään eivätkä panostaan tärkeäksi. Heillä ei välttämättä ole minikäänlaisia haaveita ja ilman haaveita ei ole mitään tavoiteltavaa. (Alanen ym. 2013, 58.) Työntekijät auttoivat nuoria löytämään haaveensa, voimavaransa sekä motivaation, sosiaalisen vahvistumisen mahdollistamiseksi.

Nuoren sosiaaliseen vahvistumiseen keskittyville, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta tukeville matalan kynnyksen palveluille on selkeästi tarvetta. Kiristyneen taloustilanteen takia monia palveluita on jouduttu supistamaan ja sen vuoksi eriarvoisuus, pahoinvointi ja yhteiskunnallinen ulkopuolisuus on lisääntynyt. Pitkään ulkopuolisena olleen nuoren toimintakyky ja omasta hyvinvoinnista huolehtiminen on heikentynyt. Osattomuuden kokemus on syvä. Palvelujen supistaminen ja palveluketjujen huonontunut toimivuus lyhytnäköisten säästötoimenpiteiden vuoksi tuo haastetta myös etsivälle

nuorisotyölle. On entistä vaikeampaa löytää nuorille räätälöityjä kuntouttavia palveluja etsivän työn jatkoksi. (Hannila-Niemelä ym. 2015, 53.)

Pelkkä yksilötuki ei riitä kaikkien nuorten kohdalla sosiaaliseen vahvistumiseen, vaan prosessiin tarvitaan myös kuntoutuksellisia ryhmätoimintoja (Hannila-Niemelä ym. 2015, 24). Palvelujen kehitystyö on monivaiheista prosessityöskentelyä, johon voidaan katsoa kuuluvan suunnittelu- ja käynnistysvaihe, pilotti- ja toteutusvaihe, tulosten arviointi, jatkokehittäminen ja –toteuttaminen, sekä juurruttaminen ja vakiinnuttaminen (Hannila-Niemelä ym. 2015, 35). Tavoitteeni oli käydä kehitystyö näiden vaiheiden kautta läpi ja juurruttaa ja vakiinnuttaa matalan kynnyksen pienryhmätoiminta, josta jo alkuvaiheessa saimme hyviä tuloksia.

3.4 Nuoren kohtaaminen ja yhteyden luominen

Ryhmän nuorilla oli kaikilla jonkinasteinen traumatausta. Taustalla oli erilaisia mielenterveys- ja päihdeongelmia, eriasteista kaltoinkohtelua ja traumaattisia elämäntapahtumia. Edellä mainittujen seikkojen vuoksi nuorilla oli vaikeuksia sitoutua tarjottuihin peruspalveluihin.

Sosiaalisesti traumatisoituneen ihmisen kohtaamisessa keskeistä on toiveikkuuden herättäminen ja ylläpitäminen. Yhteistyötä tulee tehdä kunnioittavaan ja arvostavaan sävyyn itsemääräämisoikeus huomioiden. Yhteistyötä sovelletaan luovasti, kun ideoidaan yhdessä toimintatapoja elämässä eteenpäin pääsemiseksi ja etsitään ratkaisuja tavoitteiden saavuttamiseksi. Ongelmia painottavaa puhetta ja ilmauksia vältetään. Niiden sijaan korostetaan uusia näkökulmia ja kuvataan se, mitä halutaan saada aikaiseksi. Tavoitteet tulevat nuorelta itseltään, mikä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kaikkia tavoitteita ja toimintaa tulee hyväksyä. Nuoren pitää tulla kuitenkin kuulluksi, vaikka samaa mieltä ei aina oltaisikaan. (Lämsä, Takala 2009, 191.)

Nuori tarvitsee aikaa ja kohtaamisia. Tämä huomioitiin matalan kynnyksen pienryhmässä niin, että nuori tuli kuulluksi ja nähdyksi sekä ryhmän jäsenenä, että yksilönä.

Nuoren kanssa keskusteltiin ja häntä kohdattiin myös ryhmän ulkopuolella. Nuorella täytyi olla vahva luottamus ohjaajiin, että näitä keskusteluja ja kohtaamisia syntyi. Toiminnan sisältöä voitiin muokata tarpeen mukaan ja oleellista oli keskittyminen onnistumisiin, vahvuuksiin ja mahdollisuuksiin.

3.5 Nuorten sosiaalinen vahvistaminen

Valitsin käsitteen sosiaalinen vahvistaminen yhdeksi opinnäytetyöni peruskäsitteeksi, koska se mielestäni on käsitteenä neutraalimpi kuin esimerkiksi syrjäytymisen ehkäisy:

”Sosiaalisen vahvistamisen käsitettä on ryhdytty käyttämään syrjäytymisen ehkäisyn käsitteen tilalla erityisesti uudistetun nuorisolain (2006) myötä. Sen ei katsota olevan syrjäytymisen ehkäisyn käsitteen tapaan leimaava vaan korostavan sitä, että kaikki tarvitsevat sosiaalista vahvistamista – toiset enemmän, toiset vähemmän. Kyse on prosessista, jossa parannetaan asteittain nuorten elämäntilannetta ja -hallintaa. Sosiaalisen vahvistamisen nähdään olevan kokonaisvaltaista ja moniammatillista elämänhallinnan, hyvinvoinnin ja osallisuuden tukemista, jonka tarkoituksena on yhteisölliseen toimintaan kiinnittäminen ja aktiiviseksi kansalaiseksi tukeminen”. (Pietikäinen 2013.)

Sosiaalisen vahvistamisen käsitettä on aiemmin tarkastellut mm. Tapio Kuure, joka raportissaan ”Sosiaalinen vahvistaminen käsitteenä ja palveluina” tutkii työpajatoiminnan, etsivän nuorisotyön ja Nuotta –valmennuksen sekä kokonaiskehittämisen kolmea keskeistä tavoitetta. Kuuren tarkastelemia tavoitteita olivat sosiaalista vahvistamista koskevan tietopohjan lisääminen, sosiaalisen vahvistamisen palveluiden vaikuttavuuden arvioinnin kehittäminen, sekä sosiaalisen vahvistamisen palveluihin liittyvien yhteistyökäytäntöjen kehittäminen. (Kuure 2015, 4.) Osaltani opinnäytetyössäni pyrin samoihin tavoitteisiin.

4 RYHMÄN KESKEISIMMÄT KÄSITTEET JA PERUSIDEAT

4.1 Monialainen ja moniammatillinen yhteistyö

Monialainen ja moniammatillinen yhteistyö on toimintamalli, johon osallistuu samaan päämäärään pyrkiviä eri alojen toimijoita yli sektorirajojen. Sillä tarkoitetaan eri alan ammattilaisten verkostossa tehtävää yhteistyötä, jonka tavoitteena on yhdistää tiedot ja taidot, jakaa kokemuksia ja tehtäviä niin, että asiakaslähtöinen päämäärä saavutetaan. (Hämäläinen, Palo 2014, 17.)

Moniammatillinen nuorisotyö miellettiin perinteisen nuorisotyön uudeksi muodoksi. Tällöin alettiin kiinnittää enemmän huomiota nuorisotyön muuttuviin vaatimuksiin ja olosuhteisiin. Nuorisotyön perustehtäväksi määriteltiin 2000 –luvulla laaja-alainen hyvinvoinnin edistäminen ja nuorten elinolojen parantaminen, jolloin monialainen yhteistyö lisääntyi ja nuorisotyötä alkoivat tehdä muutkin kuin nuorisotyöntekijät. Nuorisotyön määritelmä muuttui laveammaksi ja kattavammaksi eri toimijoiden aloittaessa yhteistyön. (Vehviläinen 2002, 5.)

Suurta kehitystä on tapahtunut lähes kahdessakymmenessä vuodessa. Tänä päivänä monialainen ja moniammatillinen yhteistyö nuorten hyväksi on tiivistynyt, toimintamalleja ja työmuotoja on yhdessä etsitty, toteutettu ja saatu paljon aikaiseksi. Mielestäni vieläkin osa nuorten kanssa toimijoista elää menneessä ja yhteistyö takkuua, siksi lisäkoulutusta ja kehittämismyönteisiä esimiehiä tarvitaan. Myös päällekkäistä työtä tehdään edelleen, vaikka tämä huomioitiin jo 2000 –luvun alussa, jolloin monialaisen ja moniammatillisen yhteistyön hyödyksi mainittiin päällekkäisen työn poistaminen (Vehviläinen 2002, 52).

Verkostoyhteistyössä myös nuorisotyöntekijöiden on ymmärrettävä muiden asiantuntijoiden työnsisältöä, eli millainen on nuorisotyön rooli suhteessa muihin toimijoihin moniammatillisessa yhteistyössä (Vehviläinen 2002, 5). On myös tunnettava palvelujärjestelmä osatakseen ohjata nuori oikeisiin palveluihin. Nuorisotyön vahvuus on nuoren elämänhallinnan tukeminen. Olennaista työn paikallisen ja yhteiskunnallisen aseman kannalta on se, missä määrin muut toimijat näkevät ja ymmärtävät tämän

merkityksen. (Vehviläinen 2002, 25.) Syrjäytyneitä nuoria ei tulisi pelkästään yrittää integroida ja kiinnittää yhteiskuntaan vaan myös parantaa eri toimijoiden keskinäisiä suhteita (Vehviläinen 2002, 33).

Monialaisessa yhteistyössä ja etsivässä nuorisotyössä on kysymys toimintarakenteiden luomisesta nuorten elinolojen parantamiseksi ja sosiaalisesti vahvistamiseksi (Aaltonen 2011, 17). Tarvittaessa nuoria varten luodaan monialaisia yhteistyöryhmiä, jossa mukana ovat nuoren kannalta keskeiset viranomaistahot ja toisia ryhmiä jotka käsittelevät toimeksiantoonsa kuuluvia asioita, esimerkiksi tietyn toimialan palvelujen kehittämisen näkökulmasta (Lybeck ym. 2011, 29).

Palvelut kiinnittyvät aina toisiinsa, mikä korostuu tämän kaltaisessa matalan kynnyksen pienryhmätoiminnassa. Miten ja kuka palveluita mittaa, vaikuttaa tavoitteiden saavuttamiseen ja jokaisen tahon odotukseen. Eri tahot mittaavat ja arvioivat palveluntarpeita mahdollisesti jopa yhtä aikaa, mikä sekoittaa nuorta entisestään. Jos eri alojen työntekijät eivät ymmärrä toisiaan, ei kannata olettaa, että nuoret ymmärtäisivät heitä (Alanen ym. 2013, 52). Tämä tuo lisää haastetta monialaisen yhteistyön kehittämiseen. Yhteistyö ei ole enää pelkkää työnjakoa, vaan pidemmälle menevää yhteistyössä rakennettavaa palvelumallin luomista ja sen kehittämistä. (Mäensivu, Rasmus, 12.)

Monialaisen yhteistyön tiivistäminen kehittämistyössäni tarkoitti käytännössä yhteistyökumppaneiden säännöllisiä tapaamisia ja yhteydenpitoa, yhteisiä arviointeja ja havaintoja, raportointia ja ennen kaikkea nuorille luokse tuotavia palveluja. Kun nuori on aiemmin ohjattu palvelusta toiseen, niin nyt tavoitteena oli tuoda monialainen osaaminen nuoren luokse sinne missä nuori oli, eli ryhmään. Eri alojen toimijat vierailivat ryhmässä, jossa he neuvoivat ja ohjasivat, sekä tarvittaessa varasivat ajan nuorelle tai kävivät yksilökeskusteluita paikan päällä.

4.2 Osallisuus ja yhteisöllisyys

Yhteisöllisyys on osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta, joka voi voimaannuttaa. Voimaa ei voi kuitenkaan antaa toiselle vaan se on henkilökohtainen ja sosiaalinen prosessi. Nuoren kuuluessa yhteisöön, eli jonkin paikan tai asian ympärille muodostuneeseen ryhmään jolla on yhteiset tavoitteet ja päämäärät, arvot ja normit, voi hän tuntea, että hänestä välitetään ja että hän itse välittää. Hän tuntee olevansa osa yhteisöä ja pystyy vaikuttamaan sekä oppimaan. Osallisuuden saavuttamiseksi tarvitaan oikeudenmukaisuutta, vastuullisuutta, yksilöllisyyttä ja yhdenvertaisuutta. Lisäksi ympärillä olevan toiminnan sosiaalisten rakenteiden täytyy olla ilmapiiriltään turvallisia ja nuorella täytyy olla tunne valinnanvapaudesta. (Hämäläinen, Palo 2014, 48-49.) Kirjassa Ryhmäilmiö mainitaan toiminnallisen yhteisön olevan ainoa varsinainen yhteisötyyppi ja että yhteisöllisyyden tunne syntyy toiminnassa (Jauhiainen, Eskola 1994, 44).

Alkuajoista lähtien on sosiaalityössä ollut ajatus auttaa ryhmätoiminnan kautta kehittämään persoonallisuutta siten, että ryhmän jäsen liittyy entistä paremmin yhteiskuntaan ja kykenee terveisiin sosiaalisiin suhteisiin, mikä tapahtuu parhaiten ryhmässä samasta asiasta kiinnostuneiden ihmisten vuorovaikutuksessa (Jauhiainen ym. 1994, 137). 1990 -luvun lama synnytti uuden tarpeen ihmisten toimintakyvyn aktivoimiseen ryhmää käyttäen. Tuolloin sosiaalisina ongelmina oli esimerkiksi työttömyys, yksinäisyys ja ihmissuhteista irtautuminen (Jauhiainen ym. 1994, 138). Näkisin samojen haasteiden nousseen pinnalle uudelleen tämän hetkisen taloudellisen tilanteen vallitessa vieläkin syvempinä. Ryhmätoiminnalla, sen kehittämisellä ja erilaisilla räätälöidyillä asiakaslähtöisillä toiminnoilla on kysyntää entistä enemmän. Myös etsivä nuorisotyö on lisännyt ryhmämuotoisen toiminnan määrää. Yhdistämällä etsivän nuorisotyön sekä aikuissosiaalityön yhteiset tavoitteet, saatiin asiakasta palveleva, asiakkaan tarpeita vastaava toimintamalli.

Syrjäytymisen ehkäisyssä huomio on osallistumismahdollisuuksien yhdenvertaisuudessa, tasa-arvoisessa kohtelussa ja oikeuksissa. Sosiaalinen osallisuus on käytännössä ihmisten pääsyä erilaisiin suhteisiin, organisaatioihin ja rakenteisiin muodostaen elämän perustan. Makrotasolla (yhteiskunnallisella tasolla) tämä tarkoittaa kansalaisoikeuksien toteutumista, mesotasolla (tällä tasolla viitataan eräänlaiseen välitasoon,

jossa nuori voi olla osallisena) pääsyä töihin, koulutukseen, sosiaali- ja terveyspalveluihin, kuntoutukseen, asuntoon tai esimerkiksi elintarvikkeiden hankintaa. Mikrota-solla (yksilötasolla) on kyse esimerkiksi osallisuudesta perhe-elämään. (Järvikoski, Härkäpää 2011, 147-149.) Tämä on etsivän nuorisotyön keskeinen ajatus, auttaa nuoria eritasoilla. Ohjata heitä oikeisiin palveluihin, auttaa työ- ja koulupaikan hankkimisessa, auttaa ja tukea asunnon hankkimisessa, talousasioissa ja arjenhallinnassa.

Haastavaa työssä on löytää tukemisen rajat, koska myös liiallinen tuki voi olla haitallista. Se voi ylläpitää kykenemättömyyden tunnetta, lisätä tuen saajan riippuvuutta ja heikentää vaikutusmahdollisuuksien tunnetta (Järvikoski, Härkäpää 2011, 152-153). Itseäni mietitytti liikaa puolesta tekemisen mahdollisuus ja sen haittavaikutukset nuoren elämälle.

4.3 Ohjaajan rooli

Ohjaajan tehtävänä on koordinoita yksittäisten jäsenten aloitteita ja ratkaista niitä koko ryhmän kanssa, olla tasapuolinen ja välttää liittoutumista sekä toimia tietoisesti ja tavoitteellisesti. Ohjaajalla tulee olla herkkyyttä jäsenten tarpeille ja pyrkimyksille sopivasti, jakamatta erityishuomiota ja erityisoikeuksia. (Jauhiainen ym. 1994, 147.)

Ohjaajasta etsitään samaistumismallia ja hyvä ohjaaja tuo turvallisuuden tunnetta jäsenille. Usein myös ryhmässä on jäseniä jotka ovat varautuneita. He haastavat vetäjän taidot, kokemukset ja pätevyyden. Nuorten kohdalla haastajana voi olla koko ryhmä. (Kopakkala 2011, 64-66.) Lisäksi ryhmän vuorovaikutus sisältää jännitteitä ja ristiriitatilanteita, joita ohjaajan on ratkottava riittävästi (Kopakkala 2011, 190). Matalan kynnyksen pienryhmässä työparityöskentely oli ensiarvoisen tärkeää. Ohjaajat saivat tukea toisiltaan ja pystyivät havainnoimaan, ennakoimaan ja ratkomaan tilanteita yhdessä ryhmässä, jossa oli erityisen paljon haasteita. Lisäksi työparityöskentely mahdollisti tilanteiden ja päivän purkamisen ajoissa. Ohjaajat kokivat turhautuneisuutta ja henkistä väsymystä silloin kun asiat eivät menneet toivotulla tavalla, mutta useimmiten myös iloa ja ylpeyttä omista ja nuorten onnistumisista.

Osallisuuden periaatteen mukaan nuorella tulee olla mahdollisuus sekä saada tietoa päätöksenteosta, että vaikuttaa siihen. Osallisuus on liittymistä osaksi ryhmää tai toimintaa. (Hämäläinen ym. 2014, 52.) Matalan kynnyksen pienryhmässä tuli voida osallistua omien mahdollisuuksien, voimavarojen ja halun mukaan. Ohjaajat tarjosivat puitteet osallistumiselle, mutta nuori päätti itse, halusiko hän olla keskiössä vai osallistua syrjässä. Passiivinen mukanaolo oli mahdollistettava niille, joille ryhmätilanne oli ahdistava. Koska pienryhmätoiminta oli kuntouttavaa, korostuivat siinä sosiaalisen vahvistamisen menetelmät, kuten nuoren kokonaisvaltainen tuki.

4.4 Matalan kynnyksen palvelut ja osallisuus

Matalan kynnyksen palveluilla voidaan lisätä sosiaalista osallisuutta (Leemann, Hämäläinen 2015, 1). Palveluihin ei kuitenkaan aina pystytä itse hakeutumaan johtuen esimerkiksi tiedon puutteesta, omista rajoitteista, häpeästä, useista päällekkäisistä ongelmista, pitkistä jonoista ja palvelujen saatavuudesta. Jo pelkästään sosiaalisiin verkostoihin pääsy on tärkeä osa sosiaalista osallisuutta, joka tuo tunteen yhteiskuntaan kiinnittymisestä. (Leemann ym. 2015, 3.)

Matalan kynnyksen pienryhmätoimintaan osallistuminen toi puolestaan tunteen yhteisöön kuulumisesta. Vaikka yhteisöön voi kuulua toimimatta siinä aktiivisesti, vahvistuu yhteenkuuluvuuden tunne konkreettisesti kuitenkin toiminnan kautta (Kopakkala 2011, 31). Kynnyksenä palveluihin voi olla päihitteettömyys, pelko leimautumisesta, aukioloajat, maksu, sijainti ja korkeat tavoitteet (Leemann ym. 2015, 1). Näitä kynnyksiä poistettiin, niin että jokaisella oli mahdollisuus osallistua ryhmään. Esimerkiksi päihitteettömyyttä ei vaadittu muuten kuin ryhmässä olon aikana, kauempana asuvat haettiin ryhmään ja tavoitteet olivat matalat.

Matalan kynnyksen palvelut edistävät sosiaalista osallisuutta myös toimintatavoilla. Keskeisimpiä toimintatapoja ja tavoitteita ovat mm. aktivointi, voimaantuminen ja oma-aloitteisuuden harjoittaminen. Sosiaalinen osallisuus on tunnetta yhteiskuntaan kiinnittymisestä ja yhteisöön kuulumisesta. Tunne syntyy osallistumisen kautta. (Hämäläinen, Leemann 2015, 3.)

Matalan kynnyksen pienryhmässä nuoria aktivoitiin tekemään itse. Toimintoja olivat esimerkiksi arkeen ja sen hallintaan liittyvät asiat kuten ruoanlaitto, roskien vieminen, kaupassa käynti ja ryhmän toiminnan suunnittelu yhdessä. Voimaantumista ja oma-aloitteisuutta harjoiteltiin käytännön asioiden hoitamisella aluksi yhdessä ohjaajan kanssa ja myöhemmin yksin. Näitä asioita olivat virastoissa käynnit, asuntoasiat, laskujen maksu, ajanvaraamiset, virastoihin soittaminen jne.

5 TUTKIMUSMENETELMÄT JA RAPORTOINTI

5.1 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tapaustutkimus, jossa tutkin nuorten kokemuksia sosiaalisesta vahvistumisesta matalan kynnyksen pienryhmässä. Opinnäytetyössäni käyttämälle tapaustutkimukselle yksi tyypillinen piirre on valitun ryhmän tutkiminen luonnollisissa tilanteissa, jossa kerätään yksityiskohtaista ja intensiivistä tietoa erilaisin aineistonkeräyksen menetelmin, kuten havainnoimalla, kyselyillä ja dokumentteja tutkien (Hirsijärvi, Remes, Sajavaara 2009, 134-135). Tekemäni tutkimus on kuvaileva, jossa esitän tarkkoja kuvauksia tapahtumista ja tilanteista (Hirsijärvi ym. 2009, 139). Tässä tapauksessa matalan kynnyksen pienryhmätoiminnasta ja siihen liittyvistä toiminnoista, tilanteista ja mukana olevista henkilöistä.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa voidaan käyttää puolistrukturoitua haastattelumenetelmää. Tähän opinnäytetyöhön sovelsin Johanna Blomin opinnäytetyössään käyttämää kyselysarjaa. Blom tutki kyselyn avulla nuorten kasvuryhmän vaikutusta sosiaaliseen vahvistumiseen. (Blom 2011, s 14.) Muokkasin kyselyä omiin tarpeisiin lisäämällä KYLLÄ/EI vaihtoehtoja ja käytin kyselyä selvittämään ryhmän jäsenten kokemuksia sosiaalisesta vahvistumisesta (LIITE 2.).

Valitsin tämän kyselyn koska se oli selkeä, helposti ymmärrettävä ja tulkittava. Kysely soveltui ominaisuuksiltaan hyvin sosiaalisen vahvistumisen tutkimiseen. Kyselyn teemoina olivat: menetelmät ja toiminnot, muut ryhmäläiset ja ohjaajat, oma kehitys ryh-

mässä ja palaute. Kyselyä tehdessäni käytin tukena paperilomakkeita ja kävin kysymykset läpi yksitellen viiden nuoren kanssa, yksi halusi täyttää lomakkeen yksin. Kaksi nuorista halusi, että luen kysymykset ääneen ja kirjoitan nuoren antamat vastaukset lomakkeeseen eli nuori vastasi kysymyksiin suullisesti. Kolme nuorista halusi, että olin vierellä ja tarvittaessa saatoin selventää kysymystä. Kaikki vastaajat antoivat luvan käyttää vastauksia opinnäytetyöhön.

Toinen tässä opinnäytetyössä käyttämäni kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä oli osallistuva havainnointi. Osallistuvaa havainnointia käytetään menetelmänä usein tilanteissa, joissa tutkitaan ryhmiä, joista voi olla vaikea saada muutoin tietoa. Tyypillisesti menetelmää on käytetty esim. nuorisojengien, romanien tai muiden tutkijan näkökulmasta vaikeasti lähestyttävien yhteisöiden tutkimiseksi. (Esim. Martti Grönforsin tutkimus Suomen mustalaiskansasta). Tutkijan persoona on avainasemassa, hänen täytyy pystyä saavuttamaan yhteisön luottamus. (Grönfors 2001, 124-129.)

Havainnointi on erinomainen menetelmä muun muassa vuorovaikutuksen tutkimuksessa samoin kuin tilanteissa, jotka ovat vaikeasti ennakoitavissa ja nopeasti muuttuvia. Se sopii myös silloin kun tutkittavilla on kielellisiä vaikeuksia (esim. lapset) tai kun halutaan saada tietoa, josta tutkittavat eivät halua kertoa suoraan haastattelijalle. (Hirsjärvi ym. 2009, 213.)

Tutkittavien nuorten luottamus yhteiskuntaan, viranomaisiin ja muihin vastaaviin eri tahoja edustaviin aikuisiin oli alussa puutteellinen tai sitä ei ollut lainkaan. Nuoret suhtautuivat joihinkin työntekijöihin ja ryhmässä tehtäviin asioihin epäluuloisesti. Suurin osa ryhmän jäsenistä oli etsivälle nuorisotyöntekijälle ennestään tuttuja, joten luottamus oli jo saavutettu osittain. Tätä kautta pääsin ryhmään nopeasti sisälle ja ohjaajana saavutin nuoriin jonkintasoisen luottamuksellisen suhteen. Tämän prosessin kautta luottamus myös muihin työntekijöihin vahvistui ja osallistuminen ryhmän toimintoihin helpottui. Hankkeen edetessä luottamus vahvistui ja nuoret pystyivät kertomaan avoimesti asioistaan.

5.2 Raportointi

Toukokuun aikana kaikkien nuorten kanssa tehtiin väliarvioinnit sosiaalitoimessa. Arvioinnissa mukana oli nuori, sosiaalityöntekijä ja/tai sosiaaliohjaaja sekä etsivä nuorisotyöntekijä ja käytiin läpi sen hetkinen tilanne. Nuori arvioi omaa tilannettaan, oliko tapahtunut muutosta ja jos oli, niin millaista. Samalla nuoren kanssa selviteltiin akuutteja asioita, jotka pyrittiin saamaan kuntoon nopealla aikavälillä. Näitä olivat erityisesti esimerkiksi asunto- ja talousasiat. Lisäksi jokaisen nuoren kanssa käytiin yksilökeskusteluja.

Jokaisesta ryhmän tapaamisesta kirjoitettiin lyhyt raportti. Raporttiin kirjattiin aina läsnäolijat, havaintoja edistymisestä ja lyhyt kuvaus ryhmän toiminnan sisällöstä. Etsivät nuorisotyöntekijät eli ryhmän ohjaajat kirjoittivat raportit ja lähettivät ne sosiaaliohjaajalle. Läsnäolijoiden seuranta oli pakollista, koska toiminta luettiin kuntouttavaksi työtoiminnaksi ja nuorille maksettiin läsnäolokertojen perusteella työmarkkinatukea.

Ryhmäkokoontumisten jälkeen päivän tapahtumat purettiin yhdessä ohjaajien kesken. Tällöin käytiin läpi havaintoja onnistumisista ja takapakeista; mitä ja mikä on muuttunut, miten nuoret käyttäytyivät ja miten toimivat. Yhdessä pohdittiin ohjaajien omaa jaksamista. Myöhemmin caseja käytiin läpi ryhmätyönohjauksessa säännöllisin väliajoin, joka oli välttämätöntä ohjaajien jaksamisen varmistamiseksi. Tärkeää havainnointia tehtiin myös ohjaajien osallisuudesta ja sen vaikutuksesta jaksamiseen.

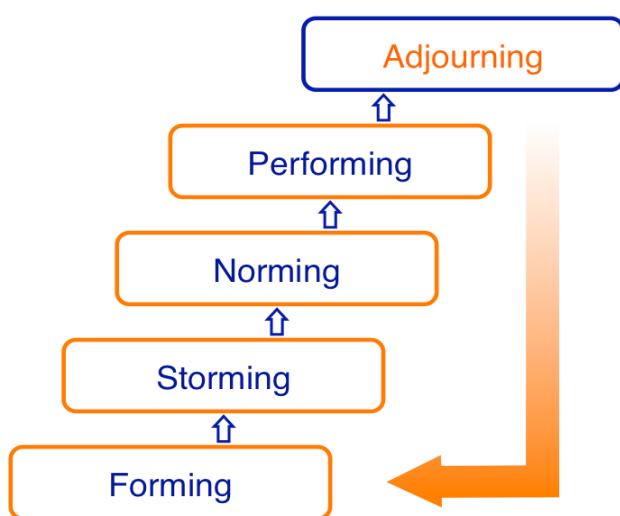
Lopullinen raportointi prosessista tapahtuu tässä opinnäytetyössä, jonka tutkimustuloksia toivon voitavan hyödyntää jatkossa vastaavanlaisten ryhmien toiminnassa ja kehittämisessä.

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Ryhmän vaiheittainen kehittyminen ja sosiaalinen vahvistuminen

Erityisesti ne nuoret joilla on sosiaalisten tilanteiden pelkoja, voivat kokea ryhmän pelottavana (Hannila-Niemelä jne. 2015, 21). Alussa vallitsee yleinen varautuneisuus ja riippuvuus vetäjän näkemyksistä (Kopakkala 2011, 42). Koska suurimmalla osalla matalan kynnyksen pienryhmään osallistuvilla nuorilla oli sosiaalisten tilanteiden pelkoja, paniikkihäiriötä tai muita jännitteitä, niin peloista ja matalan kynnyksen toiminnasta puhuttiin ennen ensimmäistä ryhmäkertaa. Nuorille kerrottiin, että hän voi osallistua ryhmään olon ja jaksamisen mukaan. Kesken ryhmän nuori sai siirtyä halutesaan toiseen tilaan, mennä ulos tai pyytää ohjaajaa viemään kotiin. Mitään ei ollut pakko tehdä.

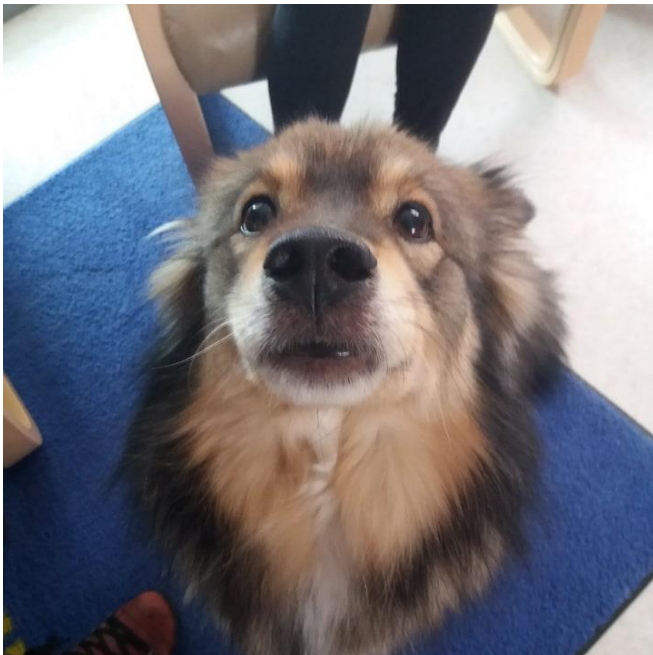
Ryhmän vaiheittaista kehitystä (kuvio 2.) voidaan tarkastella Bruce Tucmanin kehittämän mallin mukaan. Malli on kuvaus ryhmän kehitysvaiheista, jota voidaan käyttää perustana ryhmän kehittymisen tarkastelulle. Vaiheet on jaettu viiteen eri osaan: muodostusvaihe (forming), kuohuntavaihe (storming), sopimisvaihe (norming), hyvin toimiva ryhmä (performing) ja ryhmän lopettaminen (adjourning). (Kopakkala 2011, 48-51.)

Kuvio 2. Bruce Tucmanin ryhmän vaiheittaisen kehityksen malli (Online PM courses 2018).

Alussa, muodostusvaiheessa ryhmän jäsenet ovat riippuvaisia ohjaajastaan, joilta he odottavat apua. Ryhmän sääntöjä ja tavoitteita selvitetään ja ne pikkuhiljaa hahmotuvat jäsenille. Käyttäytymisen rajoja etsitään ja olo on usein epävarma ja ahdistunut vieraassa tilanteessa. (Kopakkala 2011, 49.) Nuorten ahdistuneisuus ja epävarmuus näkyi aluksi vetäytymisenä, levottomuutena, kiroiluna ja ehkä jonkinlaisena haastamisena.

Ensimmäisellä kerralla kokoonnuimme rauhalliseen ja hiljaiseen tilaan, sohville ja lattialle olohuoneeseen, jotta kaikkien olo olisi turvallinen ja rento. Ohjaajat esittelivät ryhmän jäsenet toisilleen ja kertoivat ryhmän tavoitteet, rungon (LIITE 3) sekä säännöt. Tärkeimpiä sääntöjä olivat päihteettömyys ja ilmoittaminen poissaolosta. Jään rikkojana mukana oli työntekijän koira, jota nuoret saivat rapsutella.

Kuva 1. Nuoret ulkoiluttivat Ronja koira ensimmäisellä tapaamiskerralla

Yhteisellä päätöksellä luotiin Whatsapp -ryhmä kuulumisille, tiedottamiselle ja yhteiselle keskustelulle. Virtuaaliryhmä mahdollistaa yhteisönmuodostuksen ja jotta virtuaaliryhmä toimisi ryhmänä hyvin, täytyy ryhmän jäsenten tavata toisiaan myös kas-

vokkain (Kopakkala 2011, 34). Whatsapp -ryhmä todettiin myöhemmin toimivaksi yhteydenpitovälineeksi ja osaksi sosiaalista vahvistumista. Nuoret keskustelivat aktiivisesti virtuaaliryhmässä keskenään vapaa-ajallaan ja ohjaajat tavoittivat kaikki nuoret nopeasti, saivat nuorten mielipiteitä ja vastauksia kysymyksiin. Nuoria kehoitettiin vastaamaan tarvittaessa yksityisviestillä, mikäli ryhmässä vastaaminen tai kysyminen tuntui ahdistavalta. Whatsapp -ryhmä jäi vielä aktiiviseksi ryhmän päätyttyä, jonka kautta nuoret pitivät yhteyttä edelleenkin.

Ennen ryhmän aloitusta sovittiin nuorten kanssa, että ryhmäytymisleikit ja muille julkinen itsensä esittely jätetään pois. Nuorten mielestä ne olisivat voineet olla esteenä ja kynnyksenä osallistumiselle jännityksen ja sosiaalisten pelkojen takia. Nuoren oli lupa olla hiljaa ja siirtyä tarvittaessa pois tilasta. Näin kävikin ja pian ohjaajat huomasivat suunnitellun rungon olevan liian haastava. Kynnystä osallistumiselle madallettiin lisää, esimerkiksi aiemmin suunnitellut tunnekortit ja joitain keskustelun aiheita jätettiin pois. Suunnitelmia muutettiin lennosta tilanteita tunnustellen ja nuorten mielipiteitä kuunnellen. Syynä muutoksiin oli nuorten kokema ahdistuneisuus, levottomuus tai pelko epämiellyttävästä ohjelmasta.

Neljän tunnin läsnäolo oli ensimmäisillä ryhmäkerroilla liikaa, joka näkyi epävarmuutena, levottomuutena ja vastustamisena. Vastustaminen ja esimerkiksi tehtävistä luistaminen on tyypillistä vaiheittaisen kehityksen toisessa vaiheessa, kuohuntavaiheessa (storming) (Kopakkala 2011, 49). Tämän vuoksi osa päivistä korvattiin esimerkiksi etätehtävillä, jotka suorittamalla sai läsnäolomerkinnän ja näin vältettiin luvattomat poissaolot. Luvattomia poissaoloja ei tullut ryhmän aikana montaakaan, osalla ryhmäläisistä ei ainoatakaan. Joustamalla saatiin suurimmaksi osaksi korvattua poissaolot, silloin kun niitä tuli. Sovittiin että ”huonoina päivinä” ryhmään sai tulla kokeilemaan ja pääasia oli yrittäminen pienin askelein. Varsinkin alussa nuoret toivoivat pääsevänsä kotiin esimerkiksi puoli tuntia aikaisemmin ja tässä joustettiin. Osan piti lähteä pois huonon olon tai paniikkihäiriön vuoksi ja ohjaaja vei tällöin nuoret tarvittaessa kotiin.

Sopimisvaiheessa (norming) ryhmähenki muotoutuu. Yhteenkuuluvuuden tunne syntyy ja toisten erilaisuus hyväksytään. Pelisäännöt ovat selkiytyneet sopimisvaiheessa. Lisäksi näkemyksiä ja tunteita ilmaistaan ryhmässä avoimemmin. (Kopakkala 2011, 50). Tämä vaihe oli havaittavissa ensimmäisen kuukauden jälkeen. Kaikki tulivat keskenään toimeen, kaikki auttoivat toisiaan. Ryhmän jäsenillä oli hyvin erilaiset taustat ja elämäntilanteet, siitä huolimatta ketään ei jätetty yksin tai kiusattu. Nuoret saatiin pysymään päivän loppuun asti ja usein ryhmässä oltiin välillä pidempään kuin mitä sopimus edellytti. Ryhmän jälkeen jäätiin välillä juttelemaan omista asioista ohjaajien kanssa tai pelailemaan muiden ryhmäläisten kesken. Kyselyn ja havainnoinnin perusteella ryhmästä tuli monelle tärkeä. Tämä näkyi sitoutumisena ryhmään ja sosiaalisena vahvistumisena esimerkiksi niin, että nuoret tulivat sovitusti ajoissa paikalle ja tekivät annetut tehtävät, osallistuivat toimintaan ja pitivät aktiivisesti yhteyttä ohjaajiin ja toisiinsa.

Ryhmän vaiheittaisen kehityksen neljäs vaihe on hyvin toimiva ryhmä (performing). Tämä vaihe näkyi esimerkiksi muiden auttamisena ja ryhmä toimi kokonaisuutena joka osasi ratkaista ristiriitatilanteita (Kopakkala 2011, 51). Nuoret pystyivät yhdessä päättämään mitä ruokaa laitettaisiin, miten yhdessä kauppareissulla hoidettaisiin ostokset etukäteen sovitulla budjetilla. Nuoret auttoivat toisiaan työmarkkinatukihakemusten tekemisessä, lainasivat rahaa tms. toisilleen ja menivät yhdessä esimerkiksi ”ruokajonoon” ryhmän jälkeen. Muiden mielipiteitä huomioitiin toiminnan suunnittelussa ja muussa yhteisessä tekemisessä, niin että nuoret keskenään päättivät, jos jotain toimintaa muutettiin.

Viimeinen vaihe, ryhmän lopettaminen (adjourning) tuo usein tunteet vahvasti esiin. Tunteet voivat ailahtella helpotuksen ja masennuksen välillä ja ryhmän jäsenet hyväkselivät toisensa. (Kopakkala 2011, 51.) Erilaisia tunteita oli havaittavissa, osa nuorista tunsu yksinäisyyttä ja surua, osa oli helpottunut päästessään kesän viettoon ja vapaalle. Osa nuorista jatkoi yhteydenpitoa ohjaajiin ja muihin ryhmäläisiin. Osa ei kokenut tarvitsevänsä enää ohjaajien tukea ja poistui mm. Whatsapp -ryhmästä. Lopetusvaiheessa käsiteltiin tulevaa: jatkopolkuja ja uuteen siirtymistä. Nuorten rinnalla kuljettiin vielä ryhmän päättymisen jälkeen, nuoren niin toivoessa.

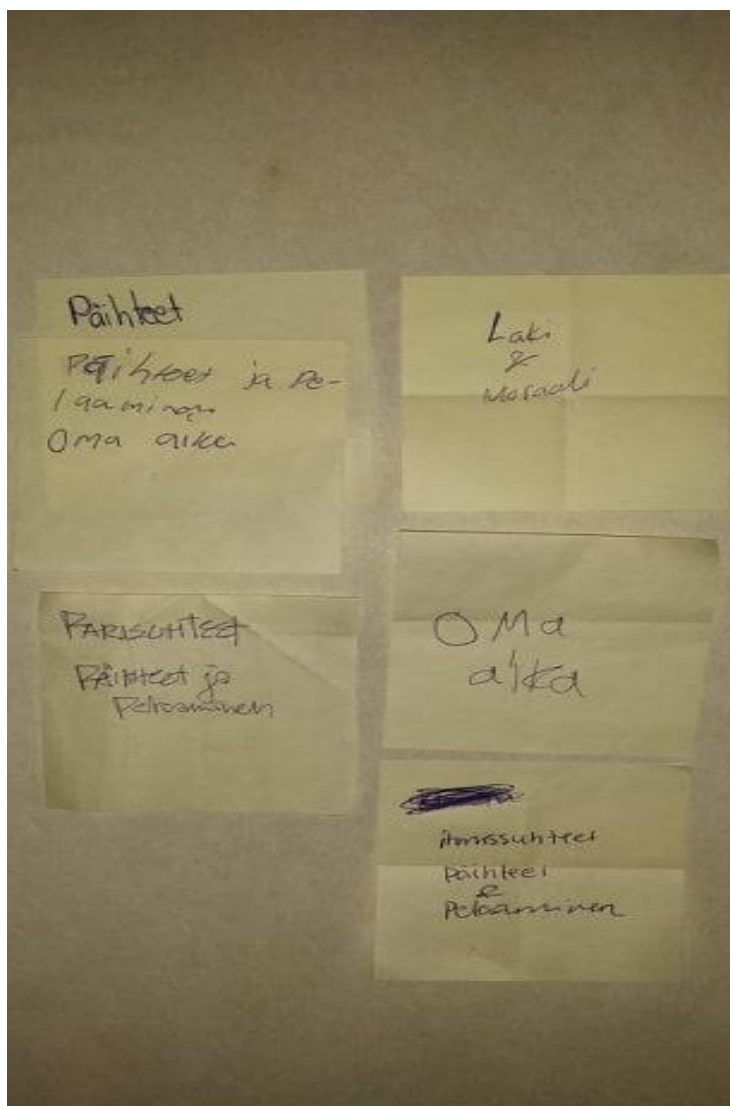
Ryhmän aikana ohjaajat kokivat toisinaan epäonnistumisen tunteita ja osaamattomuutta, koska suunnitelmista poikettiin usein. Nuorten mielialojen ailahtelut ja jatkuvat kriisitilanteet elämäntilanteissa kuluttivat ohjaajien jaksamista viikoittain. Työpäivien purku ja työnohjaus olivat ehdottoman tärkeitä. Purku jäi joillakin kerroilla tekemättä, ja tällöin tilanteet ja ajatukset kulkivat helposti mukaan työntekijän vapaa-ajalle. Jatkossa tämä tulee huomioida ajallisesti entistä tarkemmin. Vaikka ohjaajat tunsivat, ettei pienryhmä onnistunut aina toivotulla tavalla, niin nuoret olivat eri mieltä kyselyn perusteella. Se mikä oli ohjaajien mielestä sekavaa, kuten apua ei onnistuttu tarjoamaan tarpeeksi tai jotain jouduttiin perumaan, ei näkynyt nuorten vastauksissa. Vastauksista tuli ilmi, että ryhmä oli onnistunut. Vastausten mukaan ryhmässä oli kivaa ja apua oli saatu erilaisiin elämäntilanteisiin.

6.2 Sosiaalisen vahvistumisen havainnointi

Ryhmää suunniteltaessa oli tavoitteena sosiaalinen vahvistuminen. Sosiaalinen vahvistuminen näkyi esimerkiksi siten, että alkujännityksen jälkeen nuoret alkoivat keskustella keskenään, laittaa ruokaa yhdessä ja auttaa toisiaan vaikkapa lomakkeiden täyttämässä. Ensimmäisillä kerroilla ryhmäläisiä muistuteltiin tiuhaan tahtiin soittamalla ja viestein ryhmän alkamisesta, toiminnoista ja ohjelmasta, sekä haettiin heitä paikalle. Myöhemmin nuoret tulivat oma-aloitteisesti ajoissa paikalle ilman peräänsoittelua ja muistuttelua. Myöhästelyt vähenivät ja poissaoloista ilmoitettiin lähes poikkeuksetta. Nuoret pystyivät olemaan kauemmin ryhmässä ja usein halusivat jäädä pidemmäksikin aikaa. Takapakkiakin tuli, huonompia päiviä ja epäonnistumisia, mutta kukaan ei keskeyttänyt kuntouttavan työtoiminnan jaksoa. Kaikki jatkoivat sinnikkäästi jakson loppuun asti.

Ensimmäisellä kerralla nuoret saivat kirjoittaa paperille nimettömänä aiheita, joita haluaisivat ryhmässä käsiteltävän. Aiheiksi nousivat päihteet ja pelaaminen, ihmissuhteet, oma aika, laki ja moraali. Aikomus oli käydä näitä aiheita tulevana kertoina läpi, mutta toisin kuitenkin kävi. Huomasimme että nuorilla oli tarve keskustella ongelmistaan ja kuulumisistaan sen hetkisen tilanteen mukaan, ilman erillisiä menetelmäpape-

reita, testejä, kyselyitä tai runkoja. Nämä ärsyttivät ja ahdistivat osaa nuorista, vaikkakin erilaisia kyselyjä ja pohjia käytettiin tilanteen mukaan, silloin kun aika tuntui sopivalta.

Kuva 2. Moni nuorista toivoi keskustelua päihteistä.

Sosiaalinen vahvistaminen on kokonaisvaltaista tukea. Nuoret tarvitsivat paljon tukea arjen hallintaan, aikojen varaamiseen ja työntekijän mukanaoloa viranomaiskäynneille. Osa ajasta käytettiin näiden asioiden selvittelyyn, jolloin ohjaajien riittämättömyyden tunne oli suuri. Tarvetta olisi ollut useammalle työntekijälle ja apua olisi pitänyt olla

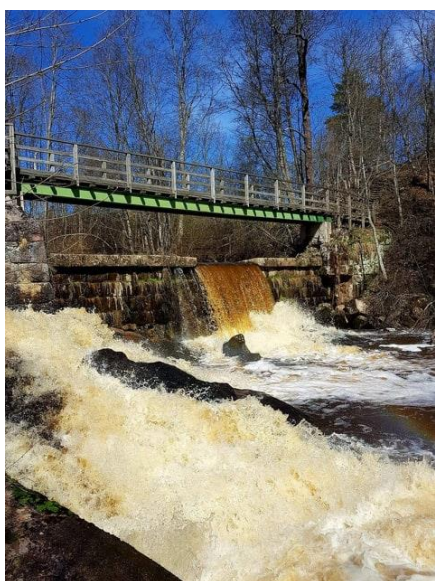
tarjolla useampina päivinä viikossa. Etukäteen suunniteltu runko huojui ja varasuunnitelmat otettiin käyttöön. Jatkossa tulisikin huomioida, että tarjolla olisi tarpeeksi eritasoista ohjelmaa, joista voisi valita sopivimmat kulloisenkin tilanteen huomioiden. Nuorten kunto ei aina mahdollista tietyn suunnitelman mukaista toimintaa.

Asioita kuitenkin saatiin hoidettua paljon yhdessä. Kaksi nuorta sai oman vuokra-asunnon. Osalla nuorista säännöllisten ja hieman suurempien tulojen myötä laskujen maksu hieman helpottui. Oma-aloitteisuus lisääntyi niin, että ohjaajan ei tarvinnut soittaa palveluihin tai viranomaisnumeroihin, vaan nuori soitti ja hoiti asioitaan itse ohjaajan ollessa läsnä neuvomassa tarvittaessa. Yksi nuorista sai ajokortin muiden ryhmäläisten tsempeksessä, taukoa oli ollut kaksi vuotta edellisestä autokoulukäynnistä. Hygienia ja unirythmi paranivat. Liikunta lisääntyi ryhmän myötä. Ryhmähenki oli jokaisella kerralla hyvä, olivat nuoret väsyneitä tai ärtyneitä, niin muille kukaan ei tiuskinut. Oli havaittavissa, että nuorten oli helppo tulla ryhmään ja heistä oli mukavaa nähdä toisiaan ja ohjaajia joka viikko.

Ryhmässä vieraili eri alojen ammattilaisia, esimerkiksi velkaneuvoja, jolle jokainen nuori sai ajan. Nuorella oli mahdollisuus selvittää omaa velkatilannettaan ja tehdä maksusuunnitelma. Tämä selvittely jäi kuitenkin suurimmalla osalla kesken mm. teknisten ongelmien kanssa (suojattuja sähköposteja ei saatu auki) ja velkaneuvojalle varatut ajat olivat sellaiselle päivälle jolloin etsivät nuorisotyöntekijät eivät olleet käytettävissä. Tämä näkyi niin, että suurin osa ei mennyt yksin varatulle ajalle. Myöskään aika ei riittänyt etsivillä varata uusia aikoja ja tavata nuoria uudelleen velkaneuvojan kanssa. Tässä korostui etsivän nuorisotyöntekijän rooli rinnalla kulkijana. Nuoret kertoivat, että eivät pysty menemään yksin paikkoihin, jotka kokevat ahdistavaksi, epämiellyttäväksi ja pelottaviksi. He tarvitsevat itselleen tukihenkilön kertomaan toiselle työntekijälle, esimerkiksi viranomaiselle omasta tilanteestaan. Osa tarvitsi työntekijän hakemaan kotoa, jotta pystyi lähtemään. Vaikka ryhmää jatkettiin vielä toiset kolme kuukautta, olisi osalla ollut tarvetta jatkaa vielä kauemmin, jotta sosiaalinen vahvistuminen olisi ollut pysyvämpää.

Ensimmäisellä ryhmäkerralla nuoret olivat toivoneet yhdeksi käsiteltäväksi aiheeksi päihkeitä. Päihdetyöntekijän ennalta sovittu vierailu olisi ollut toivottu ja tarpeellinen, mutta vierailu siirtyi ja lopulta peruuntui. Jatkossa moniammatillisessa työryhmässä tulee tuoda nuorten tarpeet ja toiveet entistä enemmän ilmi, jotta myös työntekijät saataisiin sitoutumaan ja sitä kautta nuoren sosiaalista vahvistumista lisättyä. Jokaisen työntekijän vierailu oli tärkeä. Tapaamisilla eri alojen työntekijöiden nimet ja kasvot tulivat nuorille tutuiksi, mikä helpotti seuraavaa tapaamista työntekijän ollessa ”entuudestaan tuttu”.

Mieluisimpia toimintoja olivat nuorten mielessä retket ja luonto. Retkiä teimme joka toinen viikko luontokohteisiin mm. koskille, uimarannalle, erilaisiin harrastuskohteisiin ja mökille. Kirjassa ”Eheyttävä luonto” Riitta Wahlström pohtii mielenterveysongelmien, kuten masennuksen mahdollisesti johtuvan osittain luontoyhteyden katkeamisesta. Kokemuksellisesti tiedetään, että luonto eheyttää ja kuntouttaa, helpottaa stressiä ja rauhoittaa mieltä. (Wahlström 2006, 3,7.) Tämä oli selkeästi havaittavissa. Nuoret rauhoittuivat luonnossa. Veden äärellä he hiljentyivät, katsoivat virtaavaa vettä, kuvasivat ja hymyilivät. Luonnossa kävely oli mieluisaa kaikille, vaikka matkat maastossa olivat suhteellisen pitkiäkin. Luonnossa oleminen toi hyvää vastapainoa rakennetun asuinympäristön ärsykkeille, melulle, saasteille ja kiireelle.

Kuva 3. Retki Nukarin koskille oli yksi suosituimmista.

Kuva 4. Kiikunlähteen kirkasta vettä ihasteltiin keväällä.

Kuva 5. Hevostenhoitoa ja ratsastusta Hyvinkäällä

Myös aterian suunnittelusta, ruoanlaitosta ja yhdessä syömisestä muodostui ryhmän edetessä mieluisa toiminta. Nuoret saivat toivoa lempiruokiaan ja ehdottaa omia reseptejään. Osalla oli ruokailu- ja unirytytmit niin sekaisin, että ruoka ei aina maistunut

puolen päivän jälkeen, koska oli ”aamu”. Sosiaalinen vahvistuminen lisääntyi niin että, ne nuoret jotka eivät alkuun syöneet ollenkaan, alkoivat syödä muiden nuorten kanssa samaan aikaan. Ruoanlaitto takkuili hieman alussa, nuoret halusivat laittaa ruokaa ainoastaan ohjaajan kanssa. Myöhemmin kaikki uskaltautuivat samaan keittiöön tekemään ruokaa yhdessä ja kokeilemaan jopa omia reseptejään. Muutos oli suuri ryhmän alkaessa verrattuna loppuvaiheeseen.

Alun perin ryhmälle oli suunniteltu yksilökeskustelut Muutostyön Pilarit –menetelmää (Tuen Pilarit Oy 2019) käyttäen. Menetelmän käyttö todettiin heti alussa liian vaativaksi. Menetelmää muokattiin helppokäyttöisemmäksi ja aiheet valittiin nuorten toiveiden mukaan. Silti menetelmä ei soveltunut tämänkaltaisen ryhmän työskentelyyn. Käytimme vain muutamia valmiita pohjia keskustelua helpottamaan kuten pari- ja ihmissuhdeteemoja.

6.3 Oma kehitys ryhmässä

Käyttämässäni kyselyssä kysyin nuorilta mitä hyötyä olet saanut ryhmästä ja miten koet ryhmän vaikuttaneen sinuun. Nuoret vastasivat seuraavasti:

”saanut varattua tarpeellisia aikoja”, ”paljon apua hakemusten täyttämiseen, kämppäasioihin”, ”apua vaikeisiin asioihin”, ”jotenki silleen, et hoi-
taa asioit hyvin, vastuullisemmin, kämppäjuttuja ja muita paremmin”.

Muita kokemuksia ryhmän vaikutuksesta oli positiivisuuden, sosiaalisuuden ja avoimuuden lisääntyminen:

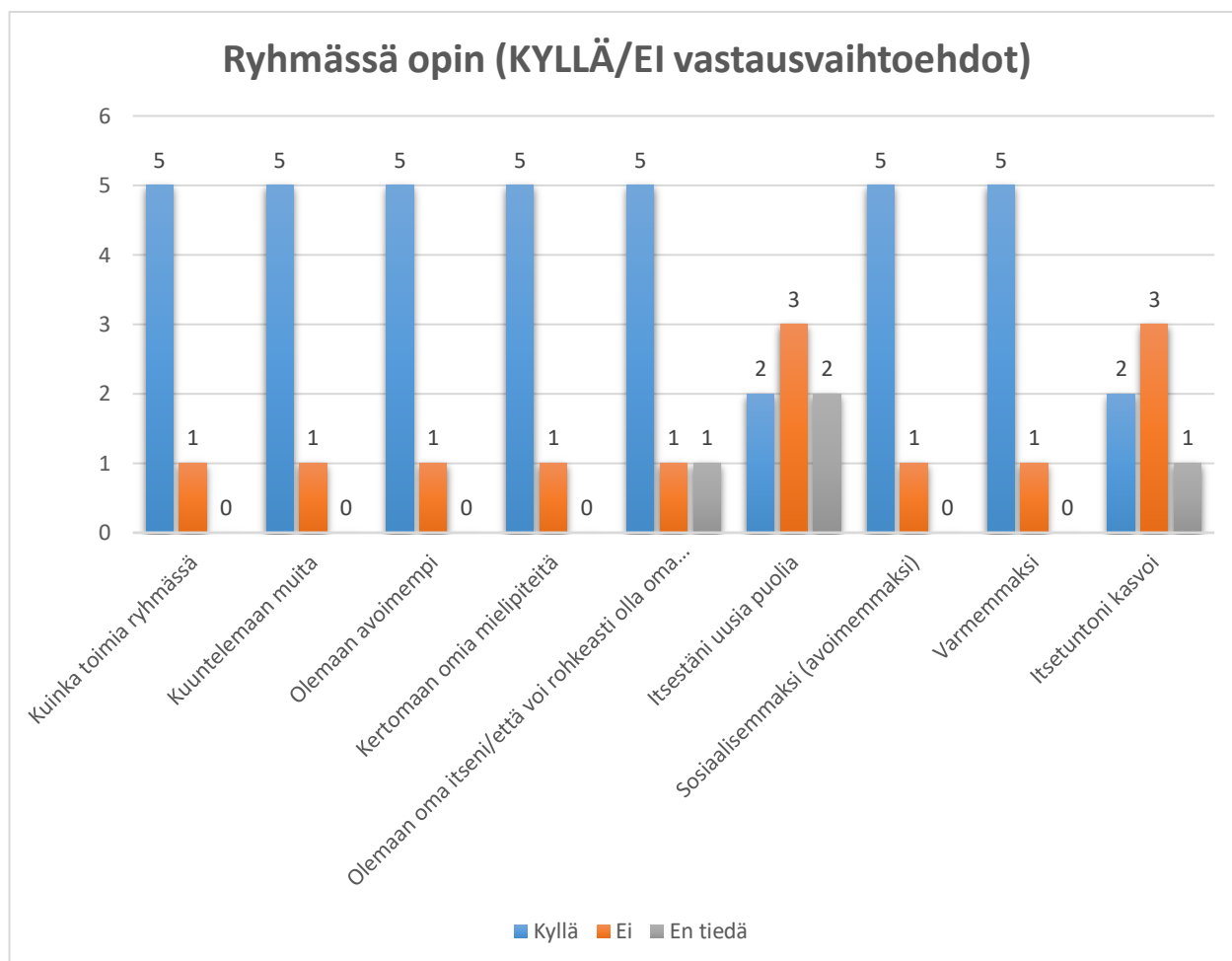
”tosi hyvää kaikki” ja ”hyvällä tavalla”.

Ryhmästä saaduksi hyödyksi ilmaistiin myös ruoka ja liikkuminen paikkoihin mihin itse ei pääsisi, sekä rohkaistuminen. Kolmelle nuorelle ryhmä oli tärkeä, yhdelle ”semitärkeä”, yhdelle ei niin tärkeä ja yhdelle ei tärkeä. Ryhmän koettiin antavan sisältöä

elämään, mahdollisuuksia, lisää tietoa, enemmän rohkeutta ja tukea. Ryhmän vaikutuksesta muuhun sosiaaliseen elämään mainittiin aiemmin herääminen, säännöllinen tekeminen sekä pysynyt oman kunnan piirissä aktiivisena ja sosialisoituminen.

Nuoret vastasivat saaneensa apua kaikkiin asioihin, uutta tietoa rahankäytöstä, viranomaisverkostoista, kela-, raha- ja velka-asioihin. Kun vertaa tilannetta ryhmän alkamassa ja päättyessä sekä nuoren itse kokemaa muutosta siinä välissä, pystyy vastauksista näkemään myönteisen muutoksen ja sosiaalisen vahvistumisen. Vastauksista (kuviokuva 3.) ilmeni halu parantaa elämää, rohkaistuminen, avoimuuden ja sosiaalisuuden lisääntyminen, paniikkihäiriöiden väheneminen, uuden tiedon ja avun lisääntyminen, sekä elämän menemisen parempaan suuntaan. Kysyttäessä oletko oppinut itsestäsi jotain uutta (miten toimit tietyissä tilanteissa ennen ryhmään tuloa ja onko se muuttunut)? Nuoret vastasivat:

”sosiaalisten tilanteiden kohtaaminen”, ”rohkea, en niin ahdistunut”, ”en varmaan”, ”ottamaan rauhallisemmin”, ”pikkasen pidempi pinna” ja ”?”.

Kuvio 3. Ryhmässä nuorten oppimia asioita

6.4 Muut ryhmäläiset ja ohjaajat sekä ulkoiset tekijät

Tässä osiossa kysyttiin muiden ryhmäläisten ja ohjaajien vaikutuksesta sosiaaliseen vahvistumiseen sekä voimaantumiseen vaikuttavista tekijöistä: ilmapiiristä ja sosiaalisesta verkostosta ryhmässä (kuvio 4 ja 5.). Tulokset olivat positiivisia: kaikki ryhmän jäsenet tunsivat, että heitä kuunneltiin, heidän mielipiteilleen annettiin arvoa, he saivat jakaa kokemuksiaan ja pystyivät tuomaan esille myös vaikeita ja henkilökohtaisia asioita. Matalan kynnyksen toiminta ja luottamus etsiviin nuorisotyöntekijöihin toi turvallisuutta. Kaikille annettiin aikaa ja tilaa keskustella ohjaajien kanssa ja ryhmässä. Kaikille annettiin myös mahdollisuus olla puhumatta ja osallistumatta toimintaan, jokaisella kerralla toimittiin omien voimavarojen mukaan.

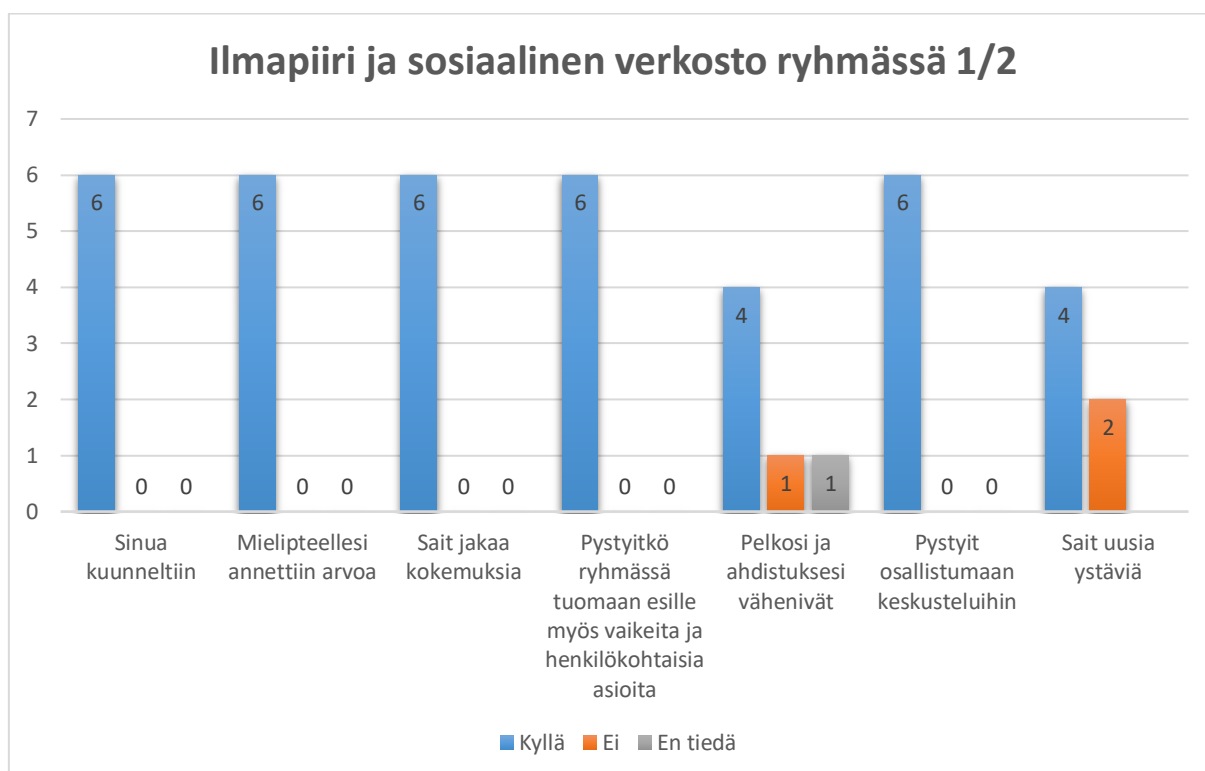
Turvallisuuden tunne syntyy tietoisuudesta, että ei pakoteta eikä painosteta mihinkään. Ei tarvitse pelätä eikä jännittää, kun tulee ryhmään. Jokaisella kerralla tunnusteltiin voimia, kuntoa ja ilmapiiriä, jonka mukaan toimittiin. Usein vaihdettiin suunnitelmaa lennossa, jos joku aihe, toiminta tai asia oli liian raskasta. Ohjaajilta tämä vaati paljon keskinäistä vuorovaikutusta, hyvää keskusteluyhteysttä ja tilannetajua. Näin toimimalla ensimmäisten kertojen jälkeen oli havaittavissa selvästi rohkaistumista, avoimuutta, luottamusta ja rentoutumista.

Neljä vastaajista koki, että pelot ja ahdistukset vähenivät. Yksi koki, että ei vähentynyt ja yksi koki sekä vähentyneen että ei vähentyneen. Matalan kynnyksen toiminnasta huolimatta pelko ja ahdistus olivat kaikilla voimakasta, vaikkakin monella nämä tunteet vähenivät ryhmän edetessä. Pelkoihin ja ahdistuksiin liittyivät usein päihteet, taloudelliset vaikeudet, yksinäisyys, mielenterveysongelmat, ihmissuhteet ja arjenhallinnan vaikeudet. Jokaisella kerralla ohjaajat keskustelivat nuorten kanssa yksin ja ryhmässä, sekä auttoivat ja tukivat heitä yhdessä muiden työntekijöiden, kuten sosiaaliohjaajan kanssa.

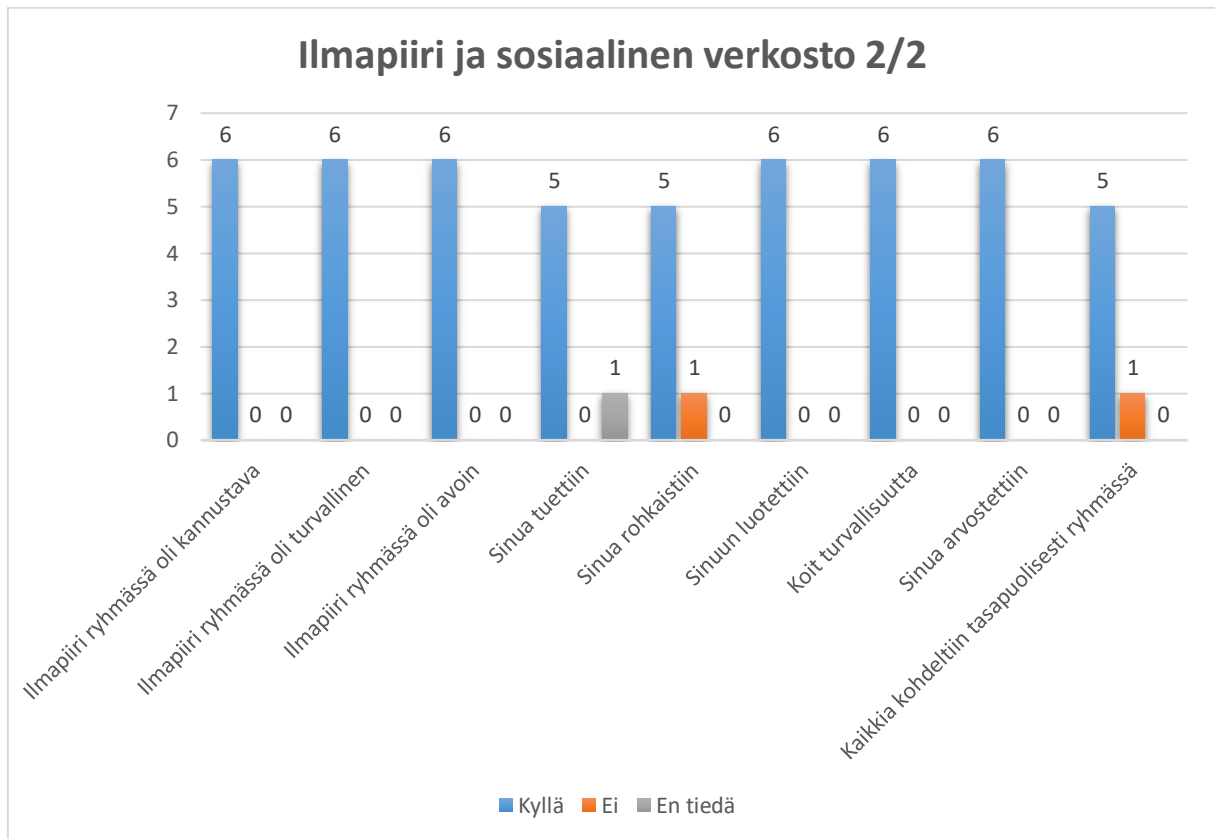
Yksinäisyys nousi puheisiin monella nuorella. Vaikka neljä kuudesta vastasi saaneensa ystäviä, niin silti monet kokivat olevansa yksinäisiä. Kaksi kuudesta vastasi, ettei saanut ystäviä ryhmässä. Tämä herätti laajaa keskustelua työntekijöiden kesken. Olisiko yksinäisille nuorille mahdollista saada oma ryhmä tulevaisuudessa tai pyörittää toimintaa nuorille aikuisille avoimien ovien periaatteella?

Ilmapiiri ryhmässä koettiin turvalliseksi, kannustavaksi ja avoimeksi ja kaikki kokivat arvostusta, turvallisuutta ja että heihin luotettiin ja heitä tuettiin. Luottamus on kiinnittymisessä tärkeää. Se syntyy vähitellen aidon kohtaamisen ja tasavertaisen ilmapiirin ja yhdessä toimimisen kautta. Tärkeää on se, että ohjaaja on luottamuksen arvoinen, tekee sen minkä lupaa. Tutkimusten mukaan luottamus on tärkein tekijä arvioitaessa vaikuttavia ja kestäviä ratkaisuja tuottavia palveluja (Hannila-Niemelä 2015, 21). Yksi viidestä koki, ettei häntä kohdeltu tasapuolisesti, eikä rohkaistu. Tähän oh-

jaajien tulee kiinnittää vielä enemmän huomiota. Tätä pohdittiin usein ohjaajien kesken ja esille nousi myös ajatus omasta riittämättömyydestä. Todettiin, että ryhmässä tulisi aina olla vähintään kaksi ohjaajaa, jotta aikaa riittää kaikille tasapuolisesti. Myös nuorten rohkaisuun jatkossa tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota.

Kuvio 4. Nuorten kokemus ryhmän ilmapiiristä ja sosiaalisesta verkostosta osa 1.

Kuvio 5. Nuorten kokemus ryhmän ilmapiiristä ja sosiaalisesta verkostosta osa 2.

6.5 Tilaajan palaute

Mäntsälän kunnan vapaa-aikapäällikkö Anne Kihlmanin (työntilaaaja) palaute opinnäytetyöstä:

Mäntsälän kunnan nuorisopalvelut tilasivat opinnäytetyön palvelumuotoilun tueksi, tilanteessa, jossa Keski-Uudenmaan sotea ryhdyttiin valmistelemaan toteutettavaksi Mäntsälän, Hyvinkään, Tuusulan, Järvenpään, Nurmijärven ja Pornaisen kesken. Opinnäytteen valmistuminen ajoittuu aikaan, kun uutta Keski-Uudenmaan sotea on eletty ensimmäinen kvartaali.

Nuorten palvelukokemus, sisällön tuottaminen ja arviointi uuteen toimintamalliin on ensiarvoisen tärkeää uuden palvelukonseptin menestyksellisessä kehittämisessä. Opinnäytteessä nousee selkeästi esiin ohjaajien ajatus valmiin Tuen pilarit- rungon käytöstä, joka osoittautuu liian vaativaksi nuorille. Nuorten palautteen ansiosta saadaan aikaan toimivampi, yksinkertaisempi malli. Tämä on ollut kriittinen menestystekijä ja sen onnistuminen takasi, että pienryhmää on päästy toteuttamaan jo kolmatta kertaa samalla konseptilla.

Kunnan tiukan taloudellisen tilanteen johdosta on ensiarvoisen tärkeää, etteivät erikoissairaanhoidon menot kasva. Tämä tarkoittaa ennaltaehkäisevän työn entistä merkityksellisempää roolia ja vaikuttavuuden tarkkaa arviointia. Mihin toimintoihin vähät resurssit laitetaan. Opinnäytetyö osoittaa etsivän nuorisotyön pienryhmätoiminnan vaikuttavuuden monialaisena yhteistyönä. Ei pelkästään nuorille itselleen vaan myös verkostolle.

Ilahduttavaa on, että kuntouttavan työtoiminnan kriteeristö on saatu taipumaan hyvällä yhteistyöllä tähän pienryhmätyöskentelyyn, joka on mitä suurimmassa määrin osoittautunut kuntouttavaksi monella tapaa nuorille itselleen eikä nuoren taloudellinen toimeentulo ole vaarantunut ryhmään osallistumisen myötä.

Matalan kynnyksen etsivän nuorisotyön pienryhmätoiminta on tullut jäädäkseen palvelumalliksi kunnan nuorisotyöhön. (Kihlman 2019.)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET, KEHITTÄMINEN JA JATKO

Kehittääksemme vaativien nuorten tarpeisiin paremmin vastaavia palveluita, on etsittävä uusia työmuotoja, ratkaisuja ja kehitettävä työtä jatkuvasti. Avainasemassa ovat nuorten kohtaaminen ja kuuleminen. Matalan kynnyksen ryhmätoiminnassa pystyttiin vastaamaan nuorten tarpeisiin ja lähentymään heidän maailmaansa. Koska nuorten toimintakyky oli aluksi hyvin heikko, niin ohjaajien suunnittelema toiminta ja odotukset eivät useinkaan toteutuneet suunnitellulla tavalla. Tarpeen mukaan oli joustettava, muutettava toimintatapoja ja suunnitelmia nopealla tahdilla. Nuorilla oli jokaisella tapaamiskerralla uusia ongelmia ja kriisejä päällekkäin. Tämä toi haastetta tarttua ja selvittää yhtä asiaa kerrallaan.

Ohjaajilta vaadittiin ongelmanratkaisukykyä ja venymistä joskus äärimmilleen. Haastetta lisäsivät nopeasti muuttuvat tilanteet ja ajan jakaminen ja riittäminen kaikille tasapuolisesti. Ohjaajien jaksaminen oli koetuksella moninaisten ongelmien ratkomisissa ja ”tulipalojen sammuttelemisessa”. Kuten aiemmin olen todennut tilanteiden purku työnohjauksessa ja/ tai työparin kanssa oli erityisen tärkeää. Tukea saatiin myös yhteistyökumppaneilta. Jatkossa tulee tarkemmin huomioida työntekijöiden jaksaminen, ajankäyttö tämänkaltaisessa toiminnassa sekä tarve yksilötyönohjaukselle.

Eri toimijoiden odotukset voivat olla erilaiset ryhmälle. Jos tarkastelen ryhmää etsivän nuorisotyöntekijän silmin, tavoite saavutettiin jo silloin kun nuori tuli ensimmäisen kerran paikalle. Nuorella oli jotain, minne mennä ja mistä lähteä, jotain sisältöä elämässään. Myönteinen muutos ja sosiaalinen vahvistuminen alkoivat siitä, kun nuori sitoutui toimintaan. Ohjaajan tehtäväksi jäi antaa myönteistä palautetta, motivoida ja kannustaa niin, että nuori pysyisi ryhmässä ja uskoisi itseensä yhtä lujasti kuin ohjaajat heihin. Lisäksi nuorten aktivointi ja oma-aloitteisuuden harjoittaminen kuuluivat keskeisiin toimenpiteisiin ja tavoitteisiin. Nuoret kokivat joidenkin toimijatahojen hyvää tarkoittavat neuvot ahdistaviksi. Jatkossa olisi hyvä kehittää yhteistyötä niin, että kaikki toimijat olisivat paremmin perillä nuorten konkreettisesta tilanteesta. Salassapito tuo omat haasteensa tämän tyyppiseen verkostotyöhön.

Leemannin mukaan:

Syrjäytymisvaarassa oleville nuorille suunnatuissa matalan kynnyksen kohtaamispaikoissa tarjotaan myös mm. päivätoimintaa. Näin pyritään luomaan uusia ihmissuhteita ja sosiaalisia taitoja sekä niiden ylläpitämistä sekä kotoa lähtemisen ja päivärytmin ylläpitämisen harjoittelua. Samanlaisesti estetään nuorten syrjäytyminen ja tähdätään heidän hyvinvoinnin, erityisesti mielenterveyden edistämiseen. Usein käytetään myös etsivän nuorisotyön lähestymistapaa, jossa pyrittiin tavoittamaan nuoret heidän kohtaamispaikoissa ja saada heidät mukaan toimintoihin. (Leemann ym. 2015, 7.)

Oman tutkimukseni mukaan osa nuorista sai ryhmässä uusia ystäviä, tuli sosiaalisemmaksi ja avoimemmaksi sekä sai rytmiä viikkoon, vaikkei ryhmätoiminta lisännyt päivärytmiä merkittävästi. Jatkossa olisi hyvä resursoida ryhmiä niin, että kokoontumisia voisi lisätä asteittain nuorten kiinnittyessä toimintaan. Myös ryhmäkokoontumisten ajankohdan pohtiminen olisi tärkeää. Varhaisempi kokoontumisaika toisi enemmän ryhtiä nuoren vuorokausirytmiiin ja päivään, kuin tässä toteutettu.

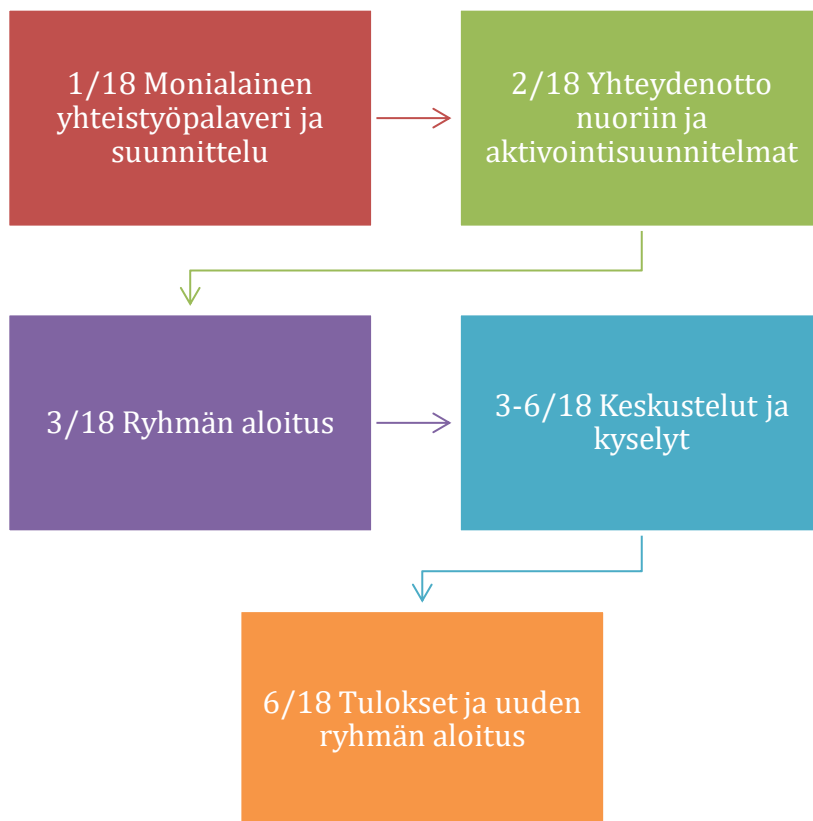
Sosiaalinen vahvistuminen, yhteisöllisyys ja osallisuus näkyivät nuorissa niin, että hyvin ujut, toisilleen vieraat nuoret saivat yhteyden, toimivat ja keskustelivat yhdessä toisten ryhmäläisten ja ohjaajien kanssa. Luottamus ja turvallisuuden tunne syntyivät ryhmän sisällä. Koska nuoret itse saivat vaikuttaa ryhmätoiminnan sisältöön, eikä

heitä pakotettu mihinkään, oli ryhmään mielekästä tulla. Ryhmässä pystyi harjoittelemaan ja ylläpitämään sosiaalisia taitoja ja pääsemään lähemmäs tarvitsemiaan palveluita, samalla voimaantuen ja oppien itsenäisemmäksi onnistumisten kautta.

Matalan kynnyksen ryhmätoiminta vastasi nuorten tarpeisiin ja nuoret saivat tarvitsemiaan sopivia ja ajantasaisia palveluja nopeasti monialaisen yhteistyön ollessa saumatonta. Nuorten sitoutuminen ryhmään kertoi myös siitä, että onnistuimme. Matalan kynnyksen pienryhmää jatkettiin vielä toiset kolme kuukautta. Neljälle kuudesta tehtiin uusi kuntouttavan työtoiminnan sopimus. Kaksi halusi lopettaa ja yksi uusi aloitti ryhmässä. Kuuden kuukauden jälkeen kolme nuorta sai opiskelupaikan, kolmelle tehtiin uusi aktivointisuunnitelma ja he aloittivat aikuissosiaalityön järjestämässä nuorten Noppa ryhmässä. Yksi ei halunnut palveluita, eikä jatkopolutusta.

Osalle nuorista ryhmän kesto osoittautui liian lyhyeksi, osa tarvitsi pidempikestoista tukea. Jatkossa tuen kestoja ja muotoja voisi vieläkin tarkemmin miettiä yksilökohtaisesti. Kuitenkin koen, että nuorille ryhmä oli erittäin hyvä kokemus. Tätä johtopäätöstä tukevat sekä kyselyn tulokset, että se seikka, että nuoret eivät olleet poissa ryhmästä ilmoittamatta.

Kehittämistyö on vielä kesken. Tätä kirjoitettaessa, vuosi ensimmäisen ryhmän alkamisesta, on meneillään jo kolmas ryhmä, jota on rakennettu saman prosessikaavion mukaisesti (kuvio 6).

Kuvio 6. Prosessikaavio ryhmän suunnittelusta ja toteutuksesta

Viimeisimmässä ryhmässä on panostettu enemmän vuorovaikutukseen ja luontoyhteysmenetelmiin. Muutostyön pilarit –menetelmä on suosiolla jätetty kokonaan pois, koska nuoret kokivat sen liian hankalaksi. Myös vierailevien asiantuntijoiden vierailuja on karsittu, ryhmän jäsenten erilaisen problematiikan vuoksi. Kehittämäni toimintamalli jossa aikuissosiaalityö ja etsivä nuorisotyö järjestävät ryhmätoimintaa työttömille nuorille kuntouttavana työtoimintana taipuu hyvin monenlaisen problematiikan ympärille koottuihin nuorten pienryhmiin. Iloinen asia on tällä hetkellä toiminnan arvostus myös rahoituksen muodossa.

Opinnäytetyötä ja sen tutkimustuloksia voidaan hyödyntää jatkossa tämän kaltaisen toiminnan suunnittelussa, sekä omassa työyhteisössä ja jakamalla tietoa muille. Valmis ohjelmarunko on käytettävissä ja helposti muokattavissa muille ryhmille. Lisäksi toimintamalli ja etsivän nuorisotyön tieto, taito ja osaaminen ovat hyödynnettävissä

esimerkiksi monialaisessa yhteistyössä ja sen kehittämisessä myös muilla paikkakunnilla, sekä suunniteltaessa sosiaalista kuntoutusta ja kuntouttavaa työtoimintaa yhteistyössä etsivän nuorisotyön kanssa.

Sosiaalityöntekijän kommentti:

”Hienoa, miten ootte saaneet nuoret liikkeelle, teillä on nyt niin hyvä meno, että lisää tällaista tarvitaan”.

Kuva 6. Matka jatkuu.

LÄHTEET

- Aaltonen Kimmo (toim.) 2011. Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Blom Johanna 2011, Selvitys kasvuryhmän vaikutuksesta nuorten sosiaaliseen vahvistumiseen. Humanistinen ammattikorkeakoulu: HUMAK.
- Blomqvist, Kati 2019. Muutostyön pilarit. Viitattu 18.3.2019. <http://tuenpilarit.fi/wp-content/uploads/2017/08/Muutosty%C3%B6n-pilarit-mallin-esite.pdf>
- Grönfors, Martti 2001. Havaintojen teko aineistonkeräyksen menetelmänä. Teoksessa Aaltola Juhani ja Valli Raine (toim.) Ikkunoita toimitusmetodeihin. Jyväskylä: PS-kustannus, 124-141.
- Hannila-Niemelä Mea, Oulasvirta-Niiranen Pirjo, Pietikäinen Riitta 2015. Työpajojen starttivalmennus sosiaalisen kuntoutuksen palveluna, starttivalmennuksen juurruttaminen paikalliseen palveluverkostoon. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys.
- Hämäläinen Tuija, Palo Susanna 2014. Työpajapedagogiikka, valmennuksen pedagogisia lähtökohtia työpajalla. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys RY RAY:n tuella.
- Jauhiainen Riitta, Eskola Marjatta 1994. Ryhmäilmiö, perustietoa ryhmän käytöstä ja ryhmätyöstä sosiaalityöhön sovellettuna. Juva: WSOY
- Järvikoski Aila, Härkäpää Kristiina 2011. Kuntoutuksen perusteet. Näkökulmia kuntoutukseen ja kuntoutustieteeseen. Helsinki: WSOY
- Kihlman Anne 2019. Kirjallinen palaute. Mäntsälä.
- Kopakkala Aku 2011, Porukka, jengi, tiimi. Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Helsinki: Edita
- Kuure Tapio 2015. Sosiaalinen vahvistaminen käsitteenä ja palveluina. Valtakunnallinen työpajayhdistys opetus- ja kulttuuriministeriön tuella. Verkkojulkaisu.
- Laki kuntouttavasta työtoiminnasta (2012/937). Viitattu 9.4.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010189>
- Leemann Lars, Marja-Riitta Hämäläinen 2016. Asiakasosallisuus, sosiaalinen osallisuus ja matalan kynnyksen palvelut. Pohdintaa käsitteiden sisällöstä. Viitattu 18.3.2019. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131350/YP1605_Leemann%26Hamalainen.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Leemann Lars, Marja-Riitta Hämäläinen 2015. Matalan kynnyksen palvelut. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.

- Lybeck Tuula, Walldén Jaana 2001. Nuorisolain muutokset –monialainen yhteistyö ja etsivä nuorisotyö. Teoksessa Kimmo Aaltonen (toim.) Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö. Helsinki: Tietosanoma Oy, 25-58
- Lämsä Anna-Liisa, Takala, Sari 2009. Sosiaalisesti haavoitetun nuoren kohtaaminen ja kasvun tukeminen. Teoksessa Lämsä Anna-Liisa (toim.) Mun on paha olla, näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Jyväskylä: PS-kustannus
- Mattila-Aalto Minna 2015. Kuntoutus lehti (1). Kuntoutuksen järjestäminen nuorille syrjäytyneille vaatii ymmärrystä, rahoitusta ja päteviä keinoja. Kuntoutussäätiö.
- Mäensivu Kirsti, Rasimus Ulla 2013. Opas nuorten ohjaus- ja palveluverkostoille. Opit käyttöön hanke. Verkkojulkaisu. Viitattu 29.4.2018. <http://www.koordinaatti.fi/sites/default/files/opas-nuorten-ohjaus-ja-palveluverkostolle.pdf>
- Nuorisolaki (1285/2016). Viitattu 8.4.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>
- Vehviläinen Jukka 2002. Moniammatillinen nuorisotyö, yksinäisten sankareiden ajasta tiimityöhön. Kauniainen: Humanistinen ammattikorkeakoulu-HU-MAK.
- Vilen Anna 2018. Etsivän nuorisotyön käsikirja. Etsivän nuorisotyön kehittämisen tuki- projekti. Espoon nuorisopalvelut.
- Wahlström Riitta 2006. Eheyttävä luonto. Miten luonto kuntouttaa. Espoo: Kustannus Oy Michael kirjat.
- Online PM Courses. Viitattu 27.11.2018. <https://onlinepmcourses.com/bruce-tuckman-group-develop/>
- Peda.net 2019. Viitattu 18.3.2019. <https://peda.net/hankkeet/oppijat/ovo/lahtokohdat/informaali>
- Pietikäinen Reetta 2013. Koordinaatti. Puheenvuoro. Nuorten sosiaalisen vahvistamisen kehittämistä. Viitattu 23.2.2019. <http://www.koordinaatti.fi/fi/puheenvuoro/701/nuorten-sosiaalisen-vahvistamisen-kehitt%C3%A4mist%C3%A4.html>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. Työllisyyskatsaus. 1.2019. Viitattu 18.3.2019. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161393/TKAT_Tammi_2019.pdf

LIITTEET

LIITE 1 (1 s.) Esite nuorille

WASHINGTON STREET

7.3.-30.5.2018

MIKSI

YHTEYSTIEDOT

RUOKAAI
Joka kerralla tehdään ruokaa, grillataan tai syödään muuten vain jotain.

RAHAAI
Ryhmän ajalta saat täysimääräisen työttömyysetuuden ja toimintapäivillä 9e verotanta kulukorvausta

TEKEMISTÄI
Tapaamiset kerran viikossa. Retkiä, tietoa ja toimintaa.

MIRVA KUISMA
Etsivä nuorisotyöntekijä
p. 040 314 5176
mirva.kuisma(at)mansala.fi

MARI PUUSTINEN
Etsivä nuorisotyöntekijä
p. 040 314 6726
mari.puustinen(at)mansala.fi

MITÄ MISSÄ MILLOIN

7.3. Tapaaminen Tukikohdassa: Toiminnan suunnittelua	13-17
14.3. Retki	13-17
21.3. Tapaaminen Tukikohdassa: Terveys ja hyvinvointi	13-17
28.3. Retki	13-17
4.4. Tapaaminen Tukikohdassa: Liikunta ja Ravinto	13-17
11.4. Toive ohjelma!	13-17
18.4. Tapaaminen Tukikohdassa: Talous	13-17
25.4. Retki	13-17
2.5. Tapaaminen Tukikohdassa: Asuminen ja hyvä arki	13-17
9.5. Retki	13-17
16.5. Tapaaminen Tukikohdassa: Terveys ja hyvinvointi	13-17
23.5. Tapaaminen Tukikohdassa: Tulevaisuuden suunnittelu	13-17
30.5. Ryhmän päätös: Makkireissu	12-20

LIITE 2 (4 s.) Kysely nuorille

Menetelmät ja toiminnot

1. Mitkä toiminnot ovat mielestäsi olleet mieluisia/parhaita, miksi?

Muut ryhmäläiset/ohjaajat ja heidän vaikutus sosiaaliseen vahvistumiseen

Voimaantumiseen vaikuttavat ulkoiset tekijät (Ilmapiiri ja sosiaalinen verkosto ryhmässä)

1. Tuntuiko sinusta siltä, että ryhmässä: (kyllä/ei)

Sinua kuunneltiin

Mielipiteillesi annettiin arvoa

Sait jakaa kokemuksiasi

Pystyikö ryhmässä tuomaan esille myös vaikeita ja henkilökohtaisia asioita?

Pelkosi ja ahdistuksesi vähenivät

Pystyit osallistumaan keskusteluihin

Mikä esti tai jarrutti osallistumista keskusteluun?

Sait uusia ystäviä

Ilmapiiri ryhmässä oli kannustava

Ilmapiiri ryhmässä oli turvallinen

Ilmapiiri ryhmässä oli avoin

Sinua tuettiin

Sinua rohkaistiin

Sinuun luotettiin

Koit turvallisuutta

Sinua arvostettiin

Kaikkia kohdeltiin tasapuolisesti ryhmässä

2. Koetko että olet saanut tukea muilta ryhmäläisiltä/ohjaajilta?

3. Onko mieleesi jäänyt tilanteita, joissa olet saanut apua mieltäsi askarruttavaan asiaan ja se on helpottanut oloasi? Keneltä, mihin asiaan ja minkälaista tukea?

4. Pystytkö toimimaan muiden nuorten kanssa ryhmässä?

5. Onko teillä ryhmässä mielestäsi hyvä ryhmähenki? (keskinäiset välit/suhteet)

6. Koetko voivasi kääntyä jonkun ryhmäläisen puoleen, kun tarvitset apua?

7. Koetko että olet saanut tarvittavaa tukea ryhmässä?

8. Koetko että ryhmässä voit luottaa muihin ryhmäläisiin ja ohjaajiin? (Ryhmän jäsenten luottamus toisiinsa)

9. Uskotko pitäväsi yhteyttä muihin ryhmäläisiin, kun ryhmä loppuu?

Oma kehitys ryhmässä

1. Mitä uutta tietoa olet kokenut saavasi lisää?
2. Muistele aikaa jolloin aloitit ryhmässä ja vertaa sitä nykyiseen hetkeen. Kun nyt vertaat itseäsi siihen henkilöön, joka olit ennen ryhmään tuloa, niin miten olet muuttunut tänä aikana?
3. Oletko oppinut itsestäsi jotain uutta? (miten toimit tietyissä tilanteissa ennen ryhmään tuloa ja onko se muuttunut?)
4. Ryhmässä opin: (Kyllä, Ei)
 - Kuinka toimia ryhmässä
 - Kuuntelemaan muita
 - Olemaan avoimempi
 - Kertomaan omia mielipiteitä
 - Olemaan oma itseni/että voin rohkeasti olla oma itseni
 - Itsestäni uusia puolia/asioita
 - Sosiaalisemmaksi (avoimemmaksi)
 - Varmemmaksi
 - Itsetuntoni kasvoi
5. Missä asiassa/asioissa koit onnistuvasi ryhmän aikana?
6. Mitä positiivisia/negatiivisia kokemuksia olet kokenut ryhmässä?

7. Kerro miten koet tämän ryhmän vaikuttaneen sinuun?
8. Mitä hyötyä olet saanut ryhmästä?
9. Onko ryhmä sinulle tärkeä?
10. Mitä tämä ryhmä on merkinnyt sinulle ja mitä se on antanut sinulle?
11. Millä tavalla ryhmässä käynti on vaikuttanut muuhun sosiaaliseen elämääsi? (Koulu, perhe, kaverit, harrastukset, vapaa-aika)?

Palautetta ohjaajille ja muille mukana olleille:

KIITOS VASTAUKSISTASI!

LIITE 3 (4 s.) Alustava ohjelmarunko

Matalankynnyksen pienryhmä

"VARUSTIN LAIVAN, OMPELIN PURJEET, MUTTA TUULILLE EN MAHDA MITÄÄN".

Tavoite: Sosiaalinen vahvistuminen, omien vahvuuksien löytäminen, kuntoutuminen, sopivien palvelujen piiriin pääseminen ja asioiden hoitaminen. Matalan kynnyksen kautta kiinnittyminen toimintaan.

Suunnitelma:

- ✓ Jokaiselle nuorelle löydetään oma jatkopolku yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.
- ✓ Päivä alkaa ja päättyy tunnekortein.
- ✓ Joka kerralla nuorten suunnittelema ja valmistama ruoka
- ✓ Nuori keskiössä -> osallistaminen, kuuleminen, sisällön suunnittelu yhdessä
- ✓ Muutoksen pilarit –menetelmä ryhmän sekä yksilötyön runkona
- ✓ Mahdollisuuksien mukaan joka kerralla ryhmä- tai yksilökeskustelua
- ✓ Sään mukaan tehtäviä ja toimintaa ulkoillen/luonnossa

Menetelmä: Muutostyös pilarit –menetelmä, menetelmäkortit (tunne- ja olotilan ohjaukset ja toivo –kuvalliset ohjaukset).

Mittari: Pomppu, mittaa nuoren omien tavoitteiden toteutumista välitavoitteiden avulla

Kesto: 3kk, 7.3.-30.5.2018, 13 tapaamiskertaa

Ajankohta: Keskiviikkoisin klo 13-17

Paikka: Tukikohta

Ohjaajat: Mirva, Mari + vierailijat

Yhteistyö: Sosiaalitoimi, Ohjaamo/TE-palvelut, terveyspalvelut, Mäntsälän vuokra-asunnot/asumisneuvonta, muut asiantuntijat ja monialainen yhteistyö

Plan B: Ohjaajien sairastuessa tms. etätehtävät/sijainen. Ohjelma alustava -> joustetaan ja muokataan tarpeen mukaan

7.3 Ryhmän ensimmäinen kokoontuminen

- Ryhmän esittely ja rungon läpikäynti
- Nuorten toiveet ja ideat, ryhmän nimi (nuoret keksivät itse)
- Laaditaan ryhmän säännöt yhdessä (poissaolot, päihitteettömyys jne.)
- Luottamus- ja salassapitoasiat
- Tutustuminen, menetelmä kortit
- Pomppumittarin henkilökohtaisten tavoitteiden ja välitavoitteiden määrittäminen
- Ruoanlaitto, allergiat, ruokavaliot ja seuraavan viikon ruokatoivomus

14.3 Ryhmäytyminen

- Retki Escape room: Tavoitteena ryhmäytyminen sekä osallisuuden ja onnistumisen kokemukset
- Muutostyön pilarit –menetelmä/ Ihmissuhteet
- Yksilökeskustelut
- Ruoanlaitto ja seuraavan viikon ruokatoivomus

21.3. Terveys ja hyvinvointi

- Asiantuntijavierailu: terveydenhoitajan neuvonta ja yksilöajat
- Mielen hyvinvointi
- Seuraavan viikon retkitoive
- Muutostyön pilarit –menetelmä/ Hyvinvointi
- Ruoanlaitto ja seuraavan viikon ruokatoivomus

28.3 Vahvuudet

- Retki laavulle/rannalle (nuotio ja grillaus)
- Omat vahvuudet –tehtävä, itsetuntemus –tehtävä
 - Via Character of strengths ja enneagrammi
 - luontevahvuudet –paritehtävä
- Muutostyön pilarit –menetelmä/laki & moraali
- Ruokailu/grillaus

4.4 Talous

- Asiantuntijavierailu: velkaneuvojan neuvonta ja yksilöajat
- Sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaaja, kuulumiset, arviointi ja yksilöajat
- Asiantuntijavierailu: nuorisotyöntekijä, talouspeli
- Muutostyön pilarit/talous
- Nuorten oma ohjelma toive seuraavalle viikolle
- Ruoanlaitto ja seuraavan viikon ruokatoiveet

11.4 Nuorten toive

- Toive ohjelmaa
- Muutostyön pilarit –menetelmä
- Ruoanlaitto ja seuraavan viikon ruokatoiveet

18.4 Liikunta ja terveys

- Asiantuntijavierailu: erityisliikunnanohjaaja
- kevyttä liikuntaa ja terveysneuvontaa
- Rentoutumisharjoitus
- Muutostyön pilarit –menetelmä
- Ruoanlaitto ja seuraavan viikon ruokatoiveet

25.4 Ajankohtainen tapahtuma/vierailu

- Retki (työpaikkavierailu/näyttely/tapahtuma. Mitä ajankohtaista meneillään)?
Huom. nuorten omat osaamiset/harrastukset: mm. taide ja musiikki).
- Muutostyön pilarit -menetelmä
- Ruoanlaitto ja seuraavan viikon ruokatoiveet

2.5 Asuminen ja hyvä arki

- Sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaaja. Kuulumiset, arviointi ja yksilöajat
- Asiantuntija vierailu: asumisneuvoja
- Muutostyön pilarit –menetelmä/oma aika, perhe ja parisuhde
- Ruoanlaitto ja seuraavan viikon ruokatoiveet

9.5 Ulkoilu, nuorten valinta

- Ulkoiluretki esim. Flowpark (kiipeily), luontokohde, melonta, nähtävyys
- Grillaus/lounas ravintolassa

16.5 Päihteet, riippuvuudet

- Asiantuntijavierailu: päihdetyöntekijä
- Testit (esim. valitaan kaksi): AUDIT, juomatapa, nikotiiniriippuvuustesti, rahapelitesti, nettiriippuvuustesti, mielialakysely...
- Muutostyön pilarit/päihteet ja pelaaminen
- Keskustelua
- Ruoanlaitto ja seuraavan viikon ruokatoiveet

23.5 Työ ja ammatinvalinta

- Ammatinvalintatesti: AVO-testit
- Ammatinvalinta psykologi ja opo paikalla, mahdollisuus varata yksilöaikoja
- Muutostyön pilarit/työ & koulutus
- MOL –sivut, mikä työpaikka kiinnostaa (ajatuksen tasolla)
- Työhaastattelu kysymykset –paritehtävä
- Ruoanlaitto ja seuraavan viikon ruokatoiveet

30.5 Päätöskerta mökillä

- Mökkireissu 8h, ryhmän päätöskerta
- Muutostyön pilareiden yhteenveto yksilö ja ryhmäkeskustelujen kautta
- Palaute ja Pomppumittarin tavoitteiden läpikäynti
- Jatkopolut

6.6 Vapaaehtoinen reissu

- Mahdollisuus lähteä Nuotta-valmennukseen 4-7.6